

BERGEN
KOMMUNE

Status for Bergen kommunes arbeid med bærekraftsmålene

Voluntary Local Review

Innhold

Innhold	2
Byrådsleders forord	3
Innledning	4
Bærekraftig utvikling og sammenhenger på tvers av FNs bærekraftsmål	6
Sammenhengen mellom byrådsplattform, kommuneplan og FNs bærekraftsmål	9
Gjennomgang av utvalgte mål	14
Mål 1: Utrydde alle former for fattigdom i hele verden	15
Mål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder	21
Mål 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst	31
Mål 11: Bærekraftige byer og samfunn	45
Mål 13: Stoppe klimaendringer	63
Mål 14: Liv under vann	66
Kilder	69

Byrådsleders forord

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftsmålene forplikter alle land, rike som fattige, og byrådet mener at Norge som et rikt land har et stort ansvar. Om vi i fellesskap skal lykkes med å nå bærekraftsmålene, må vi gjøre endringer de neste årene. Det er avgjørende at byene går foran og tar en ledende rolle i dette arbeidet. Det er i byene de fleste mennesker lever og arbeider.

Bærekraftig utvikling er et førende premiss for alt vi gjør i Bergen kommune; enten det er økonomisk styring, klimamål, eller et godt tjenestetilbud. Bergen vil bli den grønneste byen i Norge. Sosial rettferdighet og økonomisk bærekraft skal være grunnlaget for et bysamfunn basert på fellesskap, gjensidig respekt og tillit. Slik skaper vi en god by for alle - også for framtidige generasjoner.

Byrådets politikk og prioriteringer utgår av byrådsplattformen som tar utgangspunkt i, og er bygd opp rundt, de viktigste dimensjonene i FNs bærekraftsmål. Bergen er allerede en aktiv bidragsyter for å nå FNs bærekraftsmål, og byrådets utgangspunkt er å tenke globalt og handle lokalt. Universelle mål forplikter, og selv om byrådet først og fremst har et lokalt og regionalt siktemål, er det ønskelig å vise en tydelig global tenkning. Bergen skal være en aktiv medspiller for å virkeliggjøre og samarbeide om FNs bærekraftsmål, lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Denne rapporten viser hvordan vi bidrar til å nå målene, og der det er mulig – hvor langt på vei vi er for å nå målene.

Skal vi lykkes med å nå målene, er det avgjørende å ha samarbeid på ulike områder og med aktører som arbeider med å støtte opp om bærekraftsmålene. Bergen kommune er en drivkraft i Bergensregionen og byrådet mener at en samlet Bergensregion vil stå sterkere i arbeidet for å nå ønsket utvikling lokalt, samt å posisjonere Bergensregionen i nasjonale og internasjonale fora.

Roger Valhammer
Byrådsleder, Bergen kommune

Innledning

En Voluntary Local Review er en felles metodikk hvor byer måler sin innsats og framdrift for å nå utvalgte bærekraftsmål. Metodikken er inspirert av "Voluntary National Review" der utvalgte medlemsstater i FN rapporterer på hvordan de følger opp FNs bærekraftsmål under det årlige politiske høynivåmøte om bærekraftig utvikling. Rapporteringen er forankret i paragraf 74 i Agenda 2030. Her presenteres prinsipper for rapporteringen, med mål om en mest mulig åpen og inkluderende rapportering, som balanserer lokal tilpasning og muligheten for å sammenligne på tvers av land. New York utviklet i 2018 en metodikk for byer (Voluntary Local Review), etter inspirasjon fra den nasjonale rapporteringen. I 2019 har et begrenset antall byer utviklet sine rapporter etter samme mal, deriblant Helsinki.

Bystyret har bedt byrådet om en årlig rapportering om kommunens aktivitet for å bidra til FNs bærekraftsmål. For å kunne gi en strukturert oversikt har byrådet har valgt å rapportere gjennom den etablert og anerkjent rapporteringsmetoden Voluntary Local Review¹. Voluntary Local Review er en metodikk inspirert av metoden medlemsstatene i FN bruker for å rapportere til FN om hvordan de følger opp bærekraftsmålene. Gjennom en Voluntary Local Review måler byer sin innsats og framdrift for å nå utvalgte bærekraftsmål og metodikken gir oss mulighet til å sammenligne oss med andre byer. Vi kjenner ikke til at andre norske byer som har utviklet en Voluntary Local Review enda, så her går Bergen foran og erfaringene hos oss vil være nyttig for andre byer.

Rapporten bygger videre på *Redegjørelse for byrådets arbeid med FNs bærekraftsmål* (sak 290/19) og omtaler sammenheng mellom Bergen kommunes planer og de utvalgte bærekraftsmålene, og hvordan vårt planverk understøtter de globale målene. Noen av tiltakene i planene kan ikke løses innenfor ordinær ramme, og må derfor prioriteres i handlings- og økonomiplanen for å bli realisert. Vi går i dybden på enkelte delmål og presenterer hva kommunen har gjort for å nærme seg målene og tall for Bergen på etablerte indikatorer. Indikatorene er valgt ut både fordi de er gode for å måle hvordan Bergen gjør det for å nå de enkelte målene, men også for å kunne sammenligne Bergen med andre byer.

Bærekraftig utvikling oppnås ved en balanse mellom økonomiske, sosiale og miljømessige forhold. Alle bærekraftsmål er viktige for Bergen kommune og kommunen jobber for å realisere alle, men for årets rapportering har byrådet valgt å gå i dybden på disse seks målene som sammen dekker alle de tre dimensjonene av bærekraft:

1. Utrydde fattigdom	8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst
3. God helse	
11. Bærekraftige byer og samfunn	14. Liv under vann
13. Stoppe klimaendringene	

---

¹ For mer informasjon om metoden, se: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC118682/european_handbook_for_sdg_voluntary_local_reviews_online.pdf

De 17 bærekraftsmålene gir en retning, men det er i delmålene man enklest ser kobling mellom eksisterende og mulig aktivitet i Bergen kommune og FNs bærekraftsmål. Det er på dette nivået det er enklest å synliggjøre Bergen kommune sitt bidrag til FNs bærekraftsmål. Alle de 169 delmålene er ikke like relevante på lokalt nivå. Dette kan være fordi de f.eks. er tydelig myntet på utviklingsland, rettet mot akademia eller nasjonalt nivå. I denne VLR-en fremheves de utvalgte delmålene som er knyttet til de seks utvalgte målene og som har særlig relevans for vårt nivå og vår virkelighet.

Det er utarbeidet flere indikatorsett for å måle hvordan man gjør det for å nå de enkelte målene på både internasjonalt og nasjonalt plan, men det finnes ikke et standardisert indikatorsett for å måle utviklingen på kommunalt nivå i Norge. Det finnes likevel mange forslag til indikatorer som kan brukes, og som vi har hentet inspirasjon fra. Gjennom det nasjonale prosjektet *Bærekraftsløftet* der blant annet kommuner, fylker, KS, Innovasjon Norge og DOGA deltar blir det arbeidet med å lage et felles indikatorsett for å måle oppfølgingen av bærekraftsmålene i kommunene. I påvente av dette indikatorsettet har vi gjort et eget utvalg. Dette betyr at senere rapporteringer kan få endrede indikatorer.

Bærekraftig utvikling og sammenhenger på tvers av FNs bærekraftsmål

Som en oppfølging av merknad fra bystyrets behandling av *Redegjørelse for byrådets arbeid med FNs bærekraftsmål* (sak 249/19) synliggjøres og diskuteres sammenhenger på tvers av og mellom bærekraftsmålene i dette kapittelet.

Den mest brukte definisjonen av bærekraftig utvikling er fra den såkalte Brundtland-rapporten (rapport fra FNs verdenskommisjon for miljø og utvikling) i 1987: Bærekraftig utvikling er utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov. Bærekraftig utvikling er et globalt begrep som er basert på solidaritet med kommende generasjoner, i tillegg til alle de som lever i dag. Det er en anerkjennelse av at vi bare har en klode, med en begrenset mengde ressurser, og at det er i vår felles interesse å ta vare på den. For å oppnå bærekraftig utvikling er det avgjørende med en balanse mellom klima og miljø, sosiale forhold og økonomi. Da bærekraftsmålene ble vedtatt i 2015, var det med en ny forståelse for at økonomi, ulikhet og miljø påvirker hverandre i større grad enn det vi trodde tidligere. For ikke å bruke opp klodens ressurser, må vi finne løsninger som balanserer belastningen på miljøet med forbruket og økonomien vår, og vi må finne bedre måter å fordele ressursene på. Det er bærekraftig både for mennesker og miljøet.

Figuren under illustrer at samfunn og økonomi er innvevd i, og avhengig av, biosfæren. Når biosfæren er truet – gjennom menneskeskapt klimaendring og tap av naturmangfold – må klima- og miljø veie tyngre og bli sett på som en forutsetning for sosial og økonomisk bærekraft.

Videre blir utfordringen med grønn vekst og det grunnleggende prinsippet om at ingen skal utelates gått gjennom.

Grønn vekst

En kjerneutfordring i arbeidet med bærekraftsmålene er at mål om økonomisk vekst må realiseres innenfor naturens tålegrenser. Bærekraftsmål 8 vil fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle. Økonomisk vekst er videre understøttet av bærekraftsmål 9 om innovasjon og med bærekraftsmål 11 om bærekraftige byer og samfunn som viktig premiss. Bærekraftsmål 13 vil handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Klima- og miljøperspektivet er videre dekket inn under bærekraftsmål 6 rent vann og gode sanitærforhold, bærekraftsmål 7 ren energi, bærekraftsmål 11 bærekraftige byer og samfunn, bærekraftsmål 14 liv under vann og bærekraftsmål 15 liv over vann.

Hensynet til grønn og bærekraftig utvikling skal være et overordnet prinsipp i Bergen kommunes planlegging og virksomhet. De globale klima- og miljøutfordringene krever en reduksjon i klimagassutslipp og at vekst og utvikling må skje innen naturens tålegrenser. Den kommende befolkningsveksten i Bergen kan kombineres med en positiv utvikling for klima og miljø. Bergen kommunes mål om å bli en fossilfri by innen 2030, krever en samlet innsats fra det offentlige, næringsliv og innbyggerne. Vi må endre reise- og forbruksvaner, for å redusere utslipp fra produksjon og forbruk.

For å nå mål om en fossilfri by, samtidig som byen vokser, må vi utvikle et klimasmart samfunn. Helhetlig planlegging og fokus på klima og miljø er avgjørende. Vi er avhengig av en samlet innsats fra det offentlige, næringslivet og byens innbyggere for å lykkes. Ved å bygge mer kompakt by og investere i kollektive transporttilbud kan byen vokse, samtidig som at utslippene reduseres. Bergen vil også ta i bruk ny teknologi for å redusere utslipp, for eksempel ved henting og gjenvinning av avfall, og ved å fremme utslippsfrie anleggsplasser. Gjennom vår innsats for grønn vekst kan Bergen eksplisitt bidra til å følge opp FNs bærekraftsmål..

Inkluderende by

Ideen om at ingen skal utelates (leaving no one behind) er et grunnleggende prinsipp i Agenda 2030, og for de oppfølgende bærekraftsmålene. På dette feltet er det klare overlapp til menneskerettighetsbyen Bergen. Statusen forplikter ved at det jobbes kontinuerlig for å sikre menneskerettigheter. Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. I Bergen skal alle innbyggere bli møtt med respekt og verdighet, uavhengig av bakgrunn. Menneskerettighetene har klare treffpunkter til kommunens tjenester, og arbeidet med bærekraftsmålene blir en viktig innsats for å realisere menneskerettighetsbyen Bergen.

Selv om bærekraftsmålene er basert på menneskerettighetserklæringen, forsvinner ofte menneskerettighetsperspektivet når byer prioriterer og identifiserer relevante tiltak for å nå målene på lokalt nivå. Fordelen ved å beholde menneskerettighetsperspektivet i arbeidet med bærekraftsmålene er at tiltakene i større grad vil møte reelle behov i samfunnet. En slik tankegang tar utgangspunkt i at innbyggerne har rettigheter, og resultater oppnås i størst grad ved å involvere

individ og grupper, og sette individets behov i fokus. Byene spiller en avgjørende rolle i arbeidet med å realisere både FNs bærekraftsmål og prinsippene i menneskerettighetserklæringene.

Artikkel 25 i FNs menneskerettighetserklæring sier at «Enhver har rett til en levestandard som er tilstrekkelig for hans og hans families helse og velvære, og som omfatter mat, klær, bolig og helseomsorg og nødvendige sosiale ytelser, og rett til trygghet i tilfelle av arbeidsløshet, sykdom, arbeidsuførhet, enkestand, alderdom eller annen mangel på eksistensmuligheter som skyldes forhold han ikke er herre over». Bærekraftsmål 1 har målsetninger for at andel fattige skal halveres. For Bergen sin del vil det si at kommunen skal arbeide for at flere innbyggere skal få oppleve verdighet, kontroll på økonomien og mulighet til å delta i samfunnet på likeverdig vis med majoriteten av befolkningen.

FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) artikkel 12 slår fast at enhver har rett til den høyest oppnåelige helsestandard både fysisk og psykisk. Her er treffpunkter til bærekraftsmål 3 som vil sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. Helse og omsorg er en av kjerneoppgavene til Bergen kommune, og det er eksplisitte initiativ og planer for å følge opp delmålene under bærekraftsmål 3, som vist under.

Likestilling er en menneskerett. Det handler om å gi begge kjønn like rettigheter og muligheter til å bestemme over eget liv. Kvinners tilgang til utdanning, helsetjenester, arbeid og juridiske rettigheter er nødvendig for å skape utvikling i et land. Bærekraftsmål 5 skal oppnå likestilling og styrke jenter og kvinners stilling. Likestillingsperspektivet står sterkt i Bergen kommunes arbeidsgiverpolitikk, og det vil komme en egen plan for likestilling. Bærekraftsmål 8 omhandler like muligheter i arbeidslivet for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med funksjonsnedsettelse. FNs konvensjon for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter sikrer i artikkel 7 retten for enhver til rettferdige og gode arbeidsvilkår. Dette er omhandlet i kommunens HR-melding.

Dette er bare noen eksempler på sammenhengen mellom FNs bærekraftsmål og menneskerettene.

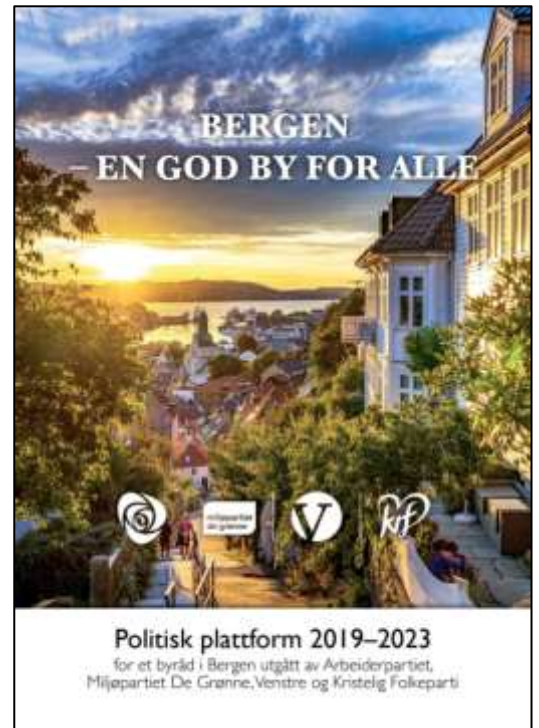
Sammenhengen mellom byrådsplattform, kommuneplan og FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål har høy politisk og offentlig bevissthet i Norge og Bergen, og bærekraft og bærekraftsmålene er sentrale i kommunens sentrale styringsdokument: byrådsplattformen og kommuneplanen.

Byrådsplattformen 2019-2023 Bergen – en god by for alle

Byrådets politikk og prioriteringer utgår av byrådsplattformen, og "Bergen - en god by for alle" tar utgangspunkt i, og er bygd opp rundt, de viktigste dimensjonene i FNs bærekraftsmål.

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftsmålene forplikter alle land, rike som fattige. Byrådet mener at Norge som et rikt land har et stort ansvar. Om vi i fellesskap skal lykkes med å nå bærekraftsmålene, mener byrådet at det må gjøres ytterligere grep som bidrar til å støtte opp om vårt felles arbeid for å nå disse målene i årene fremover. Det er etter byrådets syn helt avgjørende at byene går foran og tar en ledende rolle i dette arbeidet. For byrådet er bærekraftig utvikling et førende premiss som ligger til grunn for alt arbeid som gjøres, enten det gjelder økonomisk styring, klimamål, eller et godt tjenestetilbud. Slik skaper vi en god by for alle – også for fremtidens generasjoner.

Byrådets mål er at Bergen skal være den grønneste byen i Norge. Sosial rettferdighet og økonomisk bærekraft må være grunnlaget for et bysamfunn basert på fellesskap, gjensidig respekt og tillit.

Byrådsplattformen er bygd opp rundt de følgende områdene:

- Bærekraftig økonomi og trygg styring
- Klima, miljø og natur
- Byutvikling
- Sosial rettferdighet
- Oppvekst
- Helse og omsorg
- Arbeid, næring og kompetanse
- Kulturbyen Bergen
- Frivillighet, tro og livssyn
- Mangfoldsbyen Bergen

Under følger en oversikt som viser koblingen mellom byrådets prioriterte områder og bærekraftsmålene:

Bærekraftig økonomi og trygg styring

Klima, miljø og natur

Byutvikling

Sosial rettferdighet

Oppvekst

Helse og omsorg

Arbeid, næring og kompetanse

Kulturbyen Bergen

Frivillighet, tro og livssyn

Mangfoldsbyen Bergen

Kommuneplanen – Bergen fram mot 2030

Bergens kommuneplan består av en samfunnsdel og en arealdel. Samfunnsdelen Bergen 2030 ble vedtatt i bystyret 24.06.2015. Arealdelen KPA2018 ble vedtatt i bystyret 19.06.2019. Begge har et perspektiv fram mot 2030. Dette er det samme årstallet som de 17 målene for bærekraftig utvikling skal realiseres innen.

Samfunnsdelen Bergen 2030

I kommuneplanens samfunnsdel legges de overordnede strategier for kommunens virke og det legges til grunn en visjon om at Bergen skal være en **AKTIV** og **ATTRAKTIV** by. Bergen vil møte utfordringene frem mot 2030 med å utvikle en mer kompakt og velfungerende by hvor innbyggerne skal bevege seg mer i hverdagen. Planen beskriver fem satsingsområder for å nå målet om en aktiv by, og fire satsingsområder for å nå målet om en attraktiv by.

Bærekraftsmålene ble vedtatt noen måneder etter at samfunnsdelen ble vedtatt. Bærekraft blir omtalt flere steder i samfunnsdelen, men samfunnsdelen er av åpenbare grunner ikke forankret i bærekraftsmålene. Når man sammenligner samfunnsdelen og bærekraftsmålene, er det tydelig at samfunnsdelen tar opp i seg innholdet i bærekraftsmålene selv og det kommer tydelig frem at hensynet til «[...] grønn og bærekraftig utvikling skal være et overordnet prinsipp i kommunens planlegging og virksomhet.».

Koblingen mellom samfunnsdelen og bærekraftsmålene er skissert på neste side.

Arealdelen KPA2018

Kommuneplanen består også av en arealdel som følger opp føringene fra samfunnsdelen. Arealdelen bygger på FNs bærekraftsmål og skal bidra aktivt til å oppnå de. Hovedgrepene i KPA2018 er å gå fra bilbasert til kompakt gåby, bestemmelser som sikrer god livskvalitet og vektlegging av blå og grønne areal.

For å nå målet om kompakt byutvikling med gode kvaliteter og ambisjonen om nullvekst i personbiltransporten, inneholder KPA2018 følgende:

- Senterstruktur med utvidet område for fortetting
- Ny inndeling av byggesone med bakgrunn av gnag- og sykkelavstand til tjenesteyting og kollektivdekning
- Styrking av sammenhengen i blågrønne strukturer (grøntområde og vannveier)
- Krav til boligsammensetning og kvalitetskrav til byrom
- Redusert arealkrav til boligparkering
- Krav til innledende stedsanalyse for å vurdere enkeltprosjekt i sammenheng

AKTIV Gåbyen

ATTRAKTIV Kompakt

Fremtidsrettet

Mangfoldig

Grønn

Trygg

Engasjert

Særpreget

Drivkraft i regionen

Gjennomgang av utvalgte mål

Alle bærekraftsmål er viktige for Bergen kommune og kommunen jobber for å realisere alle, men for årets rapportering har byrådet valgt å gå i dybden på disse seks målene som sammen dekker alle de tre dimensjonene av bærekraft:

1. Utrydde fattigdom
3. God helse
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst
11. Bærekraftige byer og samfunn
13. Stoppe klimaendringene
14. Liv under vann

I de seks neste kapitlene blir sammenheng mellom Bergen kommunes planer og de utvalgte bærekraftsmålene, og hvordan vårt planverk understøtter de globale målene gått gjennom. Hvert kapittel går i dybden på enkelte delmål og presenterer hva kommunen har gjort for å nærme seg målene og tall for Bergen på etablerte indikatorer.

1 UTRYDDE FATTIGDOM

Mål 1:

Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Kobling til kommuneplanen

Engasjert

Bærekraftsmål 1 presenterer målsetninger for å utrydde alle former for fattigdom i hele verden. FNs definisjon på ekstrem fattigdom er at man lever på under 1,90 dollar om dagen, såkalt absolutt fattigdom som innebærer at man ikke får dekket helt grunnleggende behov som mat, klær og hus. Med denne definisjonen er det ikke ekstrem fattigdom i Norge. I 1990 levde 36 prosent av verdens befolkning i ekstrem fattigdom. Siden den gang har denne andelen blitt mer enn halvert. FNs mål er at ekstrem fattigdom skal utryddes innen 2030. Verdensbanken frykter et tilbakefall for denne utviklingen som følge av koronakrisen og økonomisk tilbakegang. Deres prognoser viser at 60 millioner mennesker kan bli presset ut i ekstrem fattigdom der særlig de fattigste landene vil være utsatt

I Norge er det hensiktsmessig å se på det FN omtaler som relativ fattigdom; at man er fattig sett i forhold til størstedelen av befolkningen i et land. I Norge brukes ofte EUs definisjon for fattigdomsgrense der innbyggere har levd i mer enn 3 år med en inntekt som er under 60 prosent av medianinntekten. Etter denne definisjonen viser SSBs statistikk at 8,8 prosent av befolkningen i Norge levde under fattigdomsgrensen og 11,7 prosent i Bergen i 2017. Dette innebærer at om lag 15 120 husholdninger i Bergen er på eller under EU sin definisjon av fattigdomsgrense. FNs mål er å halvere relativ fattigdom innen 2030 sammenlignet med status i 2015. For Bergen kommune innebærer dette at målet er å redusere andel som lever under

fattigdomsgrensen til mindre enn 5,85 prosent av befolkningen. I perioden 2016–2018 var andelen menn, kvinner og barn som levde i husholdninger med vedvarende lavinntekt henholdsvis 9, 10 og 11 prosent på landsbasis.

Fattigdom er et komplekst begrep og viser gjerne til flere forhold enn det inntektsmålene gjør. Relativ fattigdom i vårt land forbindes gjerne med at man har færre ressurser på flere levekårsvariabler enn inntekt, for eksempel lav utdanning og tilgang til arbeid, dårlig/mangelfull bolig og større helseutfordringer, mangel på tilgang til digitale verktøy, transportmidler, sosialt nettverk og fritidsaktiviteter, og i tillegg en viss grad av subjektiv opplevelse av å være fattig/ha lavinntekt (NOVA notat 2/19).

Når median-inntekten øker, forskyver dette også fattigdomsgrensen der de med lavest inntekt også har en økning i realinntekter. Beregninger fra SSB viser at dette har endret seg fra 2013 der disse har fått redusert kjøpekraft og at fattigdommen derfor øker i både relativ og absolutt forstand. Samtidig som inntektene og velstanden i Norge har økt over flere tiår, øker også avstanden i inntekt; de rikeste tjener stadig mer, og de fattigste stadig mindre (Gjerløw Aasland, 2019).

Det er relativt få fattige barn i Norge sammenliknet med de fleste andre land i Europa, men antallet har økt de senere årene. Barn som vokser opp i familier med lav inntekt kan oppleve begrenset mulighet til å delta i aktiviteter sammen med jevnaldrende, eller risiko for stigmatisering på grunn av dårlig materiell levestandard. Ifølge Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet øker barnefamiliers risiko for lav inntekt som følge av foreldres utdanning og tilknytning til arbeidslivet, og blant de som har innvandrerbakgrunn eller er enslige forsørgere. Barn som lever i fattigdom i Norge har vært økende siden begynnelsen av 2000-tallet. Fra 2013 økte antallet fra 84 000 til 110 900 i 2018. Fattigdommen blant barn er nå høyere og vokser raskere enn fattigdom blant voksne. Tall fra SSB for 2018 viser at 11,3 prosent av barn i Norge lever i familier med vedvarende lavinntekt og i Bergen 10 prosent, noe som utgjør ca. 4700 barn.

Ifølge SSB er barn som vokser opp i fattige familier særlig utbredt i de større byene i Norge, og rundt en tredel av alle barn i familier med vedvarende lavinntekt bor i en av landets seks største byer. Barnefamilier med innvandrerbakgrunn utgjør 55,6 prosent av alle barna i lavinntektsgruppen.

Det å leve i fattigdom som barn kan ha konsekvenser for situasjonen her og nå, men påvirker for utsikter til fremtidige utdanning, inntekt og helse (Hyggen et al., 2018).

Under bærekraftsmål 1 "Utrydde fattigdom" er delmålet om å minst halvere andelen menn, kvinner og barn i alle aldre som lever i fattigdom særdeles relevant.

Halvere andelen som lever i fattigdom

Delmål 1.2) Innen 2030 minst halvere andelen menn, kvinner og barn i alle aldre som lever i fattigdom, i henhold til nasjonale definisjoner.

Byrådsplattformen 2019-2023 ser fattigdom som et samfunnsproblem, i tillegg til de personlige konsekvensene. Den beste måten å løfte noen permanent ut av fattigdom på er å sikre god utdanning, et godt helsevesen, samt en trygg tilknytning til arbeidslivet. Byrådet ønsker at flest mulig skal komme ut av fattigdom ved hjelp av arbeid. Samtidig må det være et system som sikrer et verdig liv for dem som av ulike grunner er mottakere av sosialhjelp. Alle mennesker som oppholder seg i Bergen skal møtes med verdighet.

Kommuneplanens samfunnsdel anerkjenner at samfunnet er preget av sosiale helseforskjeller som blant annet påvirkes av inntekt. Under satsingen *Engasjert* kommer det frem at det er en målsetting å utjevne sosiale og geografiske forskjeller som har betydning for levekår og helse. Det står også at «Barnehager, skoler og helsestasjoner skal være inkluderende arenaer som evner å kompensere for ulikheter i levekår slik at alle barn og unge får samme mulighet til å utvikle sine evner og ferdigheter, og til å delta aktivt i arbeids- og samfunnsliv.»

FNs barnekonvensjon er en rettesnor for arbeidet med barn som lever i fattigdom. Byrådet i Bergen kommune la i november 2016 frem en handlingsplan mot fattigdom i Bergen Handlingsplan mot fattigdom i Bergen med særlig vekt på barnefamiliers situasjon i bystyresak 294/16. Planen beskriver de grunnleggende årsakene til fattigdom og fremhever en rekke tiltak og strategier for å motvirke fattigdom og konsekvenser av fattigdom. Spesielt ønsker byrådet å vektlegge arbeidet med inntektssikring gjennom arbeid og arbeidskvalifisering. Bergen har helse- og levekårsforskjeller mellom og innad i bydelene. Tiltak som fremmer barn i fattige familier sin mulighet til å delta på aktiviteter sammen med andre barn er viktige mål. Handlingsplanen gir viktig kunnskap om feltet, og den peker fremover med ulike tiltak for å bedre situasjonen for de ca. 4 700 barn som lever i under fattigdomsgrensen i Bergen. Det vil bli lagt frem en statusrapport for bystyret på handlingsplanen høsten 2020 hvor det vil bli redegjort på tiltakene i planen. Kommunen har over flere år mottatt skjønnsmidler fra Fylkesmannen til arbeidet mot fattigdom og ansatte en koordinator for oppfølging av Handlingsplan mot fattigdom fra desember 2019 med virkning ut 2020.

Arbeid for å redusere fattigdom er viktig for å utjevne sosiale forskjeller i helse. Byrådsavdeling for helse og omsorg har det overordnede ansvaret for å koordinere folkehelsearbeidet i kommunen, der sosiale forskjeller i helse og levekår er sentrale tema og alle byrådsavdelinger deltar. Rapporten Folkehelseoversikt – levekår og helse i Bergen er Bergen kommune sitt oversiktsdokument jf. Folkehelseoven § 5 og et viktig kunnskapsgrunnlag i arbeidet for å redusere fattigdom. Den nyeste rapporten er fra 2019 og viser vedvarende forskjeller mellom ulike bydeler i Bergen.

I tillegg til kommunens innsats for å redusere fattigdom har kommunen satsinger for å begrense virkningen av fattigdom, og arbeidet blant annet for å sikre barns oppvekstmiljø gjennom inkludering og deltakelse uavhengig av foreldrenes økonomi. Det blir også arbeidet for å sikre at alle disponerer en bolig med en boligtilpasset husstandens økonomi og bidrar til å utjevne sosiale ulikheter gjennom områdesatsing (for mer informasjon se [delmål 11.1](#))

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for å redusere fattigdom inn mot temaene som er omtalt under.

Sikre forsørgere og enslige med arbeidsevne arbeidsmarkedstilknytning

Mange som står utenfor arbeidslivet har sammensatte utfordringer som innebærer avklaring av helse og arbeidsevne og arbeid med flere livsområder samtidig. Felles innsats i ulike instanser av kommunen og samarbeid med tiltaksarrangører, arbeidsgivere, ulike helsetjenester og statlige tjenester ved NAV-kontorene kan være avgjørende for å nå målet om sysselsetting.

De statlige tjenestene har et stort og variert arbeidsrettet tiltaksapparat. Samtidig har en del tjenestemottakere en vei å gå før de kan nyttiggjøre seg disse. I gapet mellom hvor en del mennesker faktisk er og kravene til deltakelse i statlige tiltak, har de kommunale tjenestene en viktig rolle i å tilby fleksible og tilpassede tiltak som treffer brukerne der de er av ansatte med god kompetanse. Dette innebærer blant annet relasjonsferdigheter i at deltakerne blir sett og spurt, engasjement og evne til motivering, tålmodighet og samarbeid, samt kunnskap om hjelpeapparat, arbeidsliv – og marked.

Tiltak rettet mot ungdom/unge voksne og flyktninger/innvandrere er satsingsområder. I tiltakene gis oppfølging både individuelt og i grupper der ulike tema og kurs inngår for å styrke dem til deltakelse i statlige tiltak og kvalifisere seg til arbeid, skaffe seg arbeid og stå i arbeid. For mange deltakere vil det at noen har en koordinerende rolle og relasjon over tid gjennom disse prosessene være viktig for å lykkes, noe som ofte vil være rollen til kommunalt ansatte i disse tjenestene.

NAV region Bergen og Bergen kommune samarbeider om å videreutvikle tjenestene til innvandrere og flyktninger der målet er å yte "Helhetlige og kvalitativt gode tjenester til flyktninger og innvandrere". Prosjektet startet opp i november 2019 og omfatter tjenester, kompetanseutvikling og organisering av arbeidet med flyktninger og innvandrere. I juni 2020 har arbeidet fortsatt etter `designsprint` - metodikk der en jobbe intensivt over en kort periode med å finne gode løsninger.

Raskere integrering av nyankomne innvandrere

Introduksjonsordningen er en lovfestet ordning som skal bidra til en lettere og raskere integrering av nyankomne innvandrere til det norske samfunnet.

Introduksjonsprogrammet er et opplæringstilbud til nyankomne flyktninger som er bosatt i Bergen kommune etter avtale med Integrerings- og mangfolddirektoratet. Familiegjenforente til flyktninger kan også delta. Målsettingen er at de skal bli økonomisk selvstendige gjennom utdanning og jobb. Introduksjonsprogrammet består av norskopplæring, samfunnskunnskap, ulike kurs og arbeidspraksis. Programmet er helårlig og på fulltid og kan vare i inntil to år og deltakerne mottar introduksjonsstønad. Det lages en individuell plan for hver deltaker, med bakgrunn i opplæringsbehovet til hver enkelt og deltakerne mottar introduksjonsstønad med krav med aktivitetskrav. For barna er barnehage og skole viktige integreringsarenaer. Deltakere i introduksjonsprogram blir prioritert ved barnehageopptak. Skoletilbud til barna blir avtalt ved bosetting av familien.

Ifølge statistikk fra Introduksjonsordningen i Bergen avsluttet 477 deltakere programmet i 2019. Av disse gikk 77 prosent over til arbeid, skole eller arbeidsrettede tiltak gjennom NAV. Videre fordeler disse seg på ca. 29 prosent i arbeid på hel – og deltid, 57 prosent til utdanning (61 deltakere til grunnskole, 146

til videregående utdanning 4 til høyere utdanning) og 14 prosent i arbeidsrettede kommunale og statlige tiltak gjennom NAV.

På nasjonalt nivå viser tall fra SSB at 63 prosent av dem som gikk ut av introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere i 2017, var i arbeid eller utdanning ett år etter endt program og fordeler seg på 46 prosent i arbeid, 15 prosent i arbeid og utdanning og 18 prosent i utdanning. Det er store forskjeller mellom menn og kvinner. 72 prosent av mennene og 48 prosent av kvinnene var i arbeid og/eller utdanning ett år etter avsluttet introduksjonsprogram. De siste årene har det blitt bosatt færre i målgruppen for ordningen og tall fra 2018 viser noe nedgang i antall deltakere.

Nærmere 423 000 innvandrere var i arbeid mot slutten 2018. Disse utgjorde 66,6 prosent av alle bosatte innvandrere i aldersgruppen 20-66 år. Ellers i befolkningen er andelen sysselsatte 78,5 prosent befolkningen i samme alder var andelen sysselsatte på 78,5 prosent, ifølge SSB.

Økonomisk sosialhjelp, råd og veiledning

Sosialtjenestene ved kommunens NAV-kontor yter tjenester som økonomisk sosialhjelp, råd og veiledning, midlertidig botilbud, individuell plan, gjeldsrådgivning, forvaltningskonti, bo-oppfølging og arbeidsrettet oppfølging individuelt, i gruppebaserte tiltak og gjennom kvalifiseringsprogrammet. Sosialtjenesten ivaretar også oppgaver som og ulike tjenester til mennesker med utfordringer knyttet til rus, psykisk og fysisk helse og sosiale forhold.

Sosialtjenesten skal være et siste sikkerhetsnett og yte økonomisk sosialhjelp når alle andre inntektsmuligheter er forsøkt. Økonomisk sosialhjelp løfter ikke seg selv mottakere ut av fattigdom og sosialtjenestene arbeider aktivt med å bistå sine brukere med sikte på å finne andre inntektsmuligheter som arbeid eller trygdeytelser. Den viktigste veien ut av vedvarende fattigdom vil for de fleste være arbeidsinntekt. For andre kan det være bistand til nødvendig helsehjelp, motivering til behandling, avklaring av aktuelle trygderettigheter og opprettholdelse av livskvalitet gjennom ulike hjelpetiltak på viktige livsområder.

Sosialtjenesten har en rekke program og tiltak, blant annet:

- Kvalifiseringsprogrammet
- Ny sjanse
- Norsk og arbeid (NorA)
- Folk i arbeid (FIA)
- Brannsjansen

For mer informasjon, se den årlige saken *Kunnskapsgrunnlag for sosialtjenesten*.

Språk- og arbeidspraksis i Bergen kommune

Arbeidsinkludering er organisert under HR-bemanning i kommunen og har ansvaret for formidling av all språk- og arbeidspraksis i Bergen kommune. Arbeidsinkludering er en styrking av inkluderingsarbeidet i Bergen kommune og har gjennom god kunnskap om egne resultatenheter som mål å finne gode løsninger for den enkelte. Målet er å gi de som er i alderen 18-67 og står utenfor arbeid muligheten til å skaffe seg verdifull arbeidserfaring, knytte kontakter, få en god referanse og styrke

mulighetene på arbeidsmarkedet. Gjennom arbeidstreningen kan deltakerne få erfaring fra yrket de er interessert i eller prøve ut om et yrke passer for dem.

Sikre at alle har en husholdningsinntekt

Målet er å sikre at alle forsørgere og enslige har husholdningsinntekt som dekker mer enn bare grunnleggende behov. Kommunen har et fokus på barnefamilier, og det har ført til at barnetrygd skal holdes utenfor når sosialhjelp tildeles. Videre er det et tett samarbeid mellom kommunen og NAV for å sikre barneperspektivet i arbeid med vanskeligstilte familier. Lavinntektsfamilier har mulighet til å søke tilskudd til blant annet fritidsaktiviteter, offentlige utgifter og store anledninger.

Samtidig har Bergen kommune fra 1/3-20 økt satsene for økonomisk sosialhjelp og har nå betydelig høyere sosialhjelpssatser enn de statlig veiledende satsene. Dette for å hjelpe de som er i en vanskelig situasjon å få litt romsligere økonomi i tiden de er avhengig av å få økonomisk sosialhjelp. I forbindelse med bystyrets behandling av Byrådets forslag til Handlings- og økonomiplan 2020-2023/Budsjett 2020, sak 69/19, ble det besluttet av bystyret å gradvis tilpasse sosialhjelpssatsene i Bergen til nivå som følger SIFOs referansebudsjett. Det er vedtatt en økning av sosialhjelpsbudsjettet med 40 mill. fra 2020. Sosialhjelpssatsene ble tilpasset vedtatt budsjettøkning med virkning fra 1. mars 2020.

Indikator, delmål 1.2

I Norge finnes det ingen offisiell definisjon av fattigdom. Dette må derfor belyses indirekte ved hjelp av relevante indikatorer. Andel personer og barn i husholdninger med lavinntekt er en slik indirekte indikator som angir hvor stor del av befolkningen og barnene som lever i husholdninger med relativt lav inntekt. Det trenger ikke å bety at de er fattige, men heller at de har en forhøyet risiko for fattigdom.

Vi har brukt EU-skala og satt lavinntektsgrensen på 60 prosent av medianinntekt – les mer om dette på [SSB sine sider](#).

Andel personer i lavinntektshushold

Andel barn i lavinnteksthushold

2015	10,8 prosent
2018	11,7 prosent

2015	10,9 prosent
2018	11,9 prosent

Kilde og tall for flere kommuner: SSB, tabell [06947](#) og [08764](#).

3 GOD HELSE

Mål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Kobling til kommuneplanen

Mangfoldig

Trygg

Bærekraftsmål 3 har målsettinger om å sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. At alle kan leve friske og sunne liv er en forutsetning for å oppnå bærekraftig utvikling. Det er gjort store framskritt i arbeidet med å øke forventet levealder, og minske mødre- og barnedødelighet i verden. For at dette bærekraftsmålet skal nås, kreves det likevel en massiv innsats de neste 15 årene. En rekke alvorlige sykdommer må utryddes, og andre store helseutfordringer må håndteres.

Målet er satt for alle land i verden. Norge står i en heldig stilling med høy BNP, velferdsstat og liten befolkning. De mest akutte utfordringene som barn- og mødredødelighet, lav forventet levealder og smittsomme sykdommer har i stor grad vært forbeholdt utviklingsland. Samtidig har koronasituasjonen vist hvor sårbar også Norge er, og hvordan økt globalisering fører til smitteutfordringer for alle land. Nasjonale myndigheter har internasjonalt samarbeid rundt smittespredning og smittevern. Kommunenes hovedoppgave er å sikre liv og helse for sine innbyggere.

En av de viktigste oppgavene for byrådet Valhammer er å gi alle innbyggere i Bergen gode velferdstjenester. Innbyggerne i Bergen skal være trygge på at de får den hjelpen de trenger hvor enn i kommunen man er bosatt og uavhengig av

sosioøkonomisk bakgrunn. Livskvalitet og verdighet i alderdommen er byrådets mål for eldreomsorgen i Bergen. Den eldre delen av befolkningen er en ressurs og berikelse for samfunnet. De fleste eldre er friske og deltar i samfunnet på lik linje med andre. Men den dagen en får behov for helsehjelp skal alle være trygge på at tjenestene er gode, og at den enkeltes behov blir ivaretatt.

Byrådet satser på at mennesker med mildere psykiske plager og problemer skal ha lett tilgang til virksom hjelp gjennom programmet *Rask psykisk helsehjelp*. Dette vil gi gratis og ubyråkratisk tilgang til relevante kurs- og gruppetilbud, assistert selvhjelp gjennom databaserte programmer og kortidsterapeutiske programmer.

Byrådet ønsker også på at personer med alvorlige psykiske lidelser skal være fullverdige deltakere i samfunnet, ved å tilby gode botilbud, tilpassede aktiviteter og individuell oppfølging med høy faglig kvalitet. Det er også under etablering et nytt skoletilbud for bedre mestring av psykiske utfordringer i livet gjennom Bergen recovery-skole. Her tas erfaringskompetanse inn som en likeverdig kunnskap sammen med fagkompetanse.

Under dette bærekraftsmålet er det flere delmål som er tydelig myntet på nasjonalt nivå eller tilpasset utviklingsland. De delmålene som er relevante for Bergen kommune handler om å styrke forebygging og behandling av misbruk, halvere antall dødsfall og skader i verden forårsaket av trafikkulykker, sikre allmenn tilgang til tjenester knyttet til seksuell og reproduktiv helse og sikre at reproduktiv helse innarbeides i nasjonale strategier og programmer, samt å betydelig redusere antall dødsfall og sykdomstilfeller forårsaket av farlige kjemikalier og forurenset luft, vann og jord.

Styrke forebygging og behandling av misbruk

Delmål 3.5) Styrke forebygging og behandling av misbruk, blant annet av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol.

Byrådsplattformen har en tydelig inngang til problemstillingen.

Alkohol er det rusmiddelet som koster samfunnet mest, og det er knyttet en lang rekke uheldige konsekvenser til høyt alkoholkonsum for den enkelte, for familie og for samfunnet for øvrig. Byrådet vil arbeide for å støtte opp om flere rusfrie arenaer, særlig for barn og unge og gjøre en konkret vurdering av hvilke områder av sentrum som skal være en såkalt «alkoholfri» sone.

Alkohol er det mest brukte rusmiddelet i Norge og Bergen. Beruselse i det offentlige rom i Bergen bekymrer politiet til tross for gjennomføring av mange samarbeidsprosjekter gjennom årene med reduksjon av offentlig beruselse og vold som formål. Politiet og helsetjenestene bruker, etter politiets oppfatning, uforholdsmessig store ressurser på å håndtere overstadig berusede personer som ikke kan ta vare på seg selv. Dette er ressurser som kunne vært brukt på å håndtere andre sårbare grupper. Fra 2010 ser vi en økning i antall liter konsumert vin i Bergen, mens brennevinkonsumet derimot er redusert for samme periode. Årsomsetning av øl har lagt stabilt over mange år i byen. Kvinner står for en stor del

av det økende vinkonsumet siste 10 år. Menn over 70 drikker mer enn kvinner i alle aldre over 29 år ([Folkehelseoversikt Bergen](#)).

Det kan være vanskelig å komme i arbeid for personer som lenge har stått utenfor arbeidslivet, eller som har manglende arbeidserfaring grunnet rusmisbruk. Byrådet ønsker å legge til rette for økt deltakelse i aktivitet, arbeid og utdanning, blant annet gjennom jobbspesialister og arbeidsrettede tiltak og styrke arbeidet med reell brukermedvirkning i utformingen av tiltak og tjenester. Byrådet ønsker å styrke arbeids- og aktivitetstilbud som Arna Aktiv og ALF AS.

Samfunnsdelen *Bergen 2030* har ingen direkte kobling til forebygging og behandling av rusmisbruk, men er tydelig på at bergensere skal tilbys gode tjenester i alle livets faser og Bergen skal være preget av åpenhet og inkludering og tilby gode levekår til alle. Kommunen har tematiske planer for rusfeltet. *Samarbeid, mestring og verdighet- Plan for rusfeltet 2018-2022* ble vedtatt i bystyret 22.11.2017. Planen bygger opp om prinsippet om at alle skal leve gode liv, uavhengig av bakgrunn og livssituasjon. Brukermedvirkning, arbeid og aktivitet løftes frem som prioriterte områder i tillegg til et tverrsektorielt arbeid mot åpne russcener. Det er utarbeidet egne handlingsplaner både for arbeid og aktivitet for rusavhengige, samt mot åpne russcener.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for å motvirke og behandle rusmisbruk inn mot temaene som er omtalt under.

Brukermedvirkning

Rett til medvirkning og informasjon er lovfestet i pasient- og brukerrettighetsloven, sosialtjenesteloven og lov om arbeids- og velferdsforvaltningen. Å styrke brukernes evne til å mestre et selvstendig liv er et overordnet mål for kommunen. Å se erfaringskunnskap og fagkunnskap i sammenheng bidrar til bedre og mer målrettede tjenester. Aktiv medvirkning i utformingen av tiltaks- og tjenestetilbudet, og egen bedringsprosess bidrar til økt mestring for brukere. Kommunen vil at brukerne skal involveres og ha mulighet til å påvirke beslutningsprosessene på både individ- og systemnivå.

Arbeid

Arbeid som del av behandlings- og rehabiliteringsforløpet har betydning for den enkeltes mulighet til å komme tilbake til arbeid. Kommunen ønsker å skape arbeidsplasser for rusmisbrukere i egen virksomhet, men har også et tett samarbeid med NAV og spesialisthelsetjenesten for å sikre brukere individuell oppfølging. Det settes krav til aktivitet for alle sosialhjelpsmottakere under 30 år. Flere arbeidsrettede tiltak har også krav om oppmøte for å motta økonomisk sosialhjelp.

Aktivitet

Det er i dag etablert mange ulike aktiviteter og møteplasser i Bergen hvor brukere kan treffe andre i samme situasjon. Det er kommunale tiltak, selvhjelpsgrupper, brukerstyrte tilbud, likemannsarbeid, og andre tiltak i regi av brukerorganisasjoner og andre frivillige aktører. Dette er tiltak hvor alle kan delta ut fra sine forutsetninger, uavhengig av livssituasjon og økonomisk evne. Gjennom deltakelse på møteplasser gis personer med rusmiddelproblemer mulighet til å etablere

nettverk og relasjoner. I de aktivitetsbaserte tiltakene er aktivitet både et mål i seg selv og et virkemiddel for progresjon til arbeidsrettede tiltak.

Helse

De fire Mottaks- og oppfølgingssentrene (MO-sentrene) i Bergen har lav terskel for kontakt og tilbyr lett tilgjengelige helse- og sosialtjenester som er spesielt tilrettelagt for målgruppen. MO-sentrene i sin helhet tilbyr et bredt spekter av tjenester: råd og veiledning, utdeling av rent og retur av brukerstyr, helserom, matservering, ernæringsveiledning, individuell oppfølging, individuell og gruppeaktiviteter, sosial arena. På sentrene kan brukerne få bistand til å komme i kontakt med andre helsetjenester. MO-sentrene har faste åpningstider, og brukerne trenger ikke timeavtale. Besøkstallene på MO-sentrene har økt noe i perioden fra 2015, men antall unike brukere har gått noe ned. Mer enn 75 prosent av alle besøkene og ca. 80 prosent av alle unike brukere pr. måned er registrert ved MO Gyldenpris.

Arbeid mot åpne russcener

I arbeidet mot åpne russcener i Bergen skal både brukerens og nærmiljøet rundt ivaretas. Det er et særlig fokus på styrket endringsarbeid og rehabilitering av brukere i samtlige tjenester. Det skal være nulltoleranse for vold i rusmiljøene, og ekstra tilbud om akuttovernatting og midlertidig bolig med tilsyn. Samtidig skal naboer, og særlig barn, i nærmiljøet skjermes fra uønskede hendelser og brukt brukerstyr. En suksessfaktor her er et godt samarbeid mellom kommunen, politi, helseforetak og naboer.

Økonomi

Bergen kommune har gjennomført en satsing på tjenesteutvikling innenfor tjenesteområde 04A – Tjenester til rusavhengige og bostedsløse. I perioden 2014 til 2019 har det vært en vekst på over 100 mill. kroner. Noe av dette følger som et resultat av regjeringen Solberg sin opptrappingsplan på rusfeltet. Bergen kommune har - muligens som den eneste kommune - benyttet det økte rammetilskudd til rustjenester. I tillegg til de statlige tilskuddene har Bergen kommune prioritert vekst innen rustjenestene innenfor eget budsjett.

Indikator, delmål 3.5

Det er ingen skarpe skiller mellom bruk og skadelig bruk av alkohol. Basert på folkehelseundersøkelsen har vi beregnet hvor stor del av de som oppgir å ha drukket alkohol 2 eller flere ganger i løpet av de siste 12 månedene som også oppgir å drikke seks eller flere alkoholenheter ved en og samme anledning i ulike tidsintervall.

En annen relevant indikator er tall narkotikautløste dødsfall.

Stort alkoholinntak

Månedlig
14 prosent

Ukentlig
4,6 prosent

Daglig eller nesten daglig
0,1 prosent

23 dødsfall

i året knyttet til bruk av narkotika i perioden 2016-2018.
Dette svarer til 12,2 dødsfall per 100 000 innbygger fra 15 år, alders- og kjønnsstandardisert.

Kilde og tall for flere kommuner: Egne beregninger av [folkehelseundersøkelsen i Hordaland, 2018](#) og [Kommunehelse statistikkbank](#).

Redusere antall dødsfall og skader forårsaket av trafikkulykker.

Delmål 3.6) Innen 2020 halvere antall dødsfall og skader i verden forårsaket av trafikkulykker.

Byrådet er opptatt av at Bergen skal være en trygg by å bo i, og mener at en bærekraftig byplanlegging som legger til rette for gange, sykling og kollektivreiser i dagliglivet er viktig for å få ned trafikken i Bergen og således redusere antall trafikkulykker.

En av satsingene i samfunnsdelen er at Bergen kommune skal arbeide systematisk med å forebygge og håndtere uønskede hendelser deriblant trafikkulykker. Kommunens overordnede tilnærming har vært å utvikle bærekraftige transportløsninger og trygge byrom. Gjennom arealpolitikken, herunder satsingen på gå- og sykkelbyen Bergen, har kommunen gjort grep for å redusere behov for bilbruk ved fortetting rundt kollektivaksen og ved å legge til rette for gange og sykling. Dette innebærer i praksis at det i alle planer etter plan- og bygningsloven, både offentlige og private, stilles krav til tilrettelegging for de prioriterte transportformene, enten det handler om å prioritere kollektivtransport, sykkel og gange i store offentlige infrastrukturprosjekt, eller å stille rekkefølgekrav til opparbeiding av fortau eller annen infrastruktur i mindre reguleringsplaner for utvikling av boligprosjekter.

Bompengering samt reduksjon av parkeringsplasser har skånet sentrum for den store trafikkveksten.

I tillegg har Bergen kommune over mange år hatt en systematisk tilnærming til trafikksikkerhet gjennom utarbeiding av *Trafikksikkerhetsplan* med tilhørende handlingsplan. Denne utarbeides i samarbeid med Statens vegvesen, Vestland fylkeskommune, Politiet og Trygg Trafikk. Som en del av planarbeidet presenteres en ulykkesanalyse, hvor trafikkulykker med personskade registreres. Det ble registrert 1871 trafikkulykker med personskade i Bergen mellom 2007-2011. Perioden 2012-16 viser en markert og jevn reduksjon til 1115 ulykker, dvs. ca. 40

prosent nedgang. Reduksjonen i skadeantall gjelder først og fremst lettere personskader.

Trafikksikkerhetsplanen rulleres hvert fjerde år, og det utarbeides tilhørende fireårig handlingsplan for prioritering av tiltak på kommunalt vegnett. Tilrettelegging for myke trafikanter og særlig barn og unge utgjør viktig prioriteringsgrunnlag, og gjeldende handlingsplan inkluderer også satsingen på «Hjertesone»-tiltak i og rundt skolens nærområde. Bergen kommune var den første kommunen i landet som fattet politisk vedtak om systematisk etablering av Hjertesoner ved kommunens 66 barneskoler. Målet med Hjertesone er å gjøre området rundt skolene tryggere for elevene. Det skal gjøre det sikrere å gå eller sykle til skolen.

Satsingen på gå- og sykkelbyen Bergen vil føre til flere myke trafikanter, og det forventes at dette vil få virkninger for trafikksikkerhetsbildet. Ved alvorlige ulykker i trafikken er det flest drepte og hardt skadde i fotgjengerulykker. Bergens nye *Gåstrategi* (under arbeid) vektlegger at trafikksikkerhetsarbeid rettet mot gående skal prioriteres.

Indikator, delmål 3.6

For dette delmålet er det relevant å måle tal drepte og skadde i veitrafikkulykker. Under vises tall for 2019.

1

drept i veitrafikkulykke

205

skadde i veitrafikkulykker

Kilde og tall for flere kommuner: SSB, tabell [12044](#)

Sikre allmenn tilgang til tjenester knyttet til seksuell og reproduktiv helse og sikre at reproduktiv helse innarbeides i nasjonale strategier og programmer.

Delmål 3.7) Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tjenester knyttet til seksuell og reproduktiv helse, herunder familieplanlegging og tilhørende informasjon og opplæring, og sikre at reproduktiv helse innarbeides i nasjonale strategier og programmer.

Byrådsplattformen viser at byrådet vil sikre god seksualitetsundervisning i tråd med planen for seksuell helse, og seksualopplysning med økt fokus på grensesetting og forebygging av uønskede svangerskap, samt innføre gratis hormonell prevensjon for de under 16 år, og vurdere å utvide ordningen med gratis prevensjon til kvinner

mellom 19 og 25 år som er folkeregistrert i Bergen kommune. Samfunnsdelen trekker fram at bergensere skal tilbys gode tjenester i alle livets faser.

Saksfeltet er fulgt opp gjennom *Plan for seksuell helse*. Planen framsetter mål for å gi barn og unge handlingskompetanse slik at de skal være i stand til å ivareta god seksuell helse, og på den måten bidra til god livskvalitet og god helse for den enkelte. Planen har et fokus på barn og unge, og inneholder i tillegg generelle tiltak for de voksne innbyggerne i Bergen.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for å sikre god seksuell helse inn mot temaene som er omtalt under.

Kompetanseheving for barnehagepersonell og lærere

Åpenhet, respekt for forskjeller og positive holdninger til seksualitet er samfunnsmessige faktorer som bidrar til seksuell helse. Lærerutdanningen har blitt kritisert for manglende tematisering av seksuell helse og seksualitetsundervisning. Det undervises i noen grad om naturvitenskapelige fakta og overgrepstematikk, mens den helhetlige, normkritiske og positive seksualitetsundervisningen mangler. Bergen kommune skal kjøpe inn kompetansehevingsverktøy som støtte for ansatte innen temaet seksualitetsverktøy.

Barnehagen er en viktig arena for å fremme barns seksuelle helse. Arbeidet med kropp, kjærlighet, følelser og identitet må derfor starte her. I barnehagene arbeides det med å styrke barns begrepsapparat om selvfølelse, egenverd, kropp og grenser og å fremme positive holdninger til kropp, kjærlighet, følelser og identitet. Samtidig vil vi gi barn kunnskaper som hindrer diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk i barnehagen. De ansattes kompetanse er den viktigste faktoren for å lykkes med dette arbeidet og Plan for seksuell helse, seksualitetsundervisning og seksualopplysning har to tiltak for å øke personalets kompetanse på dette området:

- Tiltak 1: Å tilby barnehagene en kompetanserekke med tema barns seksuelle helse. I tråd med dette ble det våren 2019 arrangert to halvdagssamlinger for styrere og pedagoger i de kommunale barnehagene. Kompetansetiltaket har tittelen «Barns seksuelle helse- kropp, kjærlighet, følelser og identitet i barnehage» og består av temaene «Barns forhold til egen kropp» og «Kjønns- og seksualitetsmangfold». I alt har 117 ansatte i 35 kommunale barnehager deltatt.
- Tiltak 2: Innkjøp av refleksjonsgrunnlag som skal kunne brukes i alle barnehagene i Bergen. Refleksjonsgrunnlaget skal tematisk ha sammenheng med kompetanserekken. Etat for barnehage arbeider nå med kompetanseplaner der tilsvarende kompetanserekker blir vurdert, slik at alle barnehager kan få mulighet for å delta her. Etat for barnehage arbeider også med vurdering av hvilke refleksjonsgrunnlag som vil være aktuelt, og ser dette i sammenheng med planlegging av kompetanseplaner for barnehagene.

Kunnskap og kompetanse til barn og unge om kropp, grenser, seksualitet og helse som en del av opplæringen

Barn og unges seksuelle helse likestilles med barns generelle helse, både fysisk og psykisk. Seksuell helse er en ressurs og beskyttelsesfaktor som bidrar til livskvalitet

og mestringsferdigheter. Kropp, grenser, seksualitet og mangfold skal tematiseres på ulike måter gjennom hele skoleløpet, og starte allerede i småbarnsalder. På helsestasjonen tas tematikken seksuell helse opp på 2- og 4-års konsultasjonen. Veiledning skal bidra til å styrke barns begrepsapparat, selvfølelse, egenverd og respekt for identitet, kropp og grenser. For at seksualitetsundervisning skal ha helsefremmende og forebyggende effekt, er det avgjørende at barn og unge får nødvendig kunnskap, før de havner i situasjoner der kunnskapen skal tas i bruk. En helhetlig seksualitetsundervisning krever inkludering av ulike perspektiver. Suksessfaktoren er et tverrfaglig samarbeid innad på skolene. Skolehelsetjenesten er en viktig samarbeidspartner da differensiering og nærhet til eleven er vesentlig. Viktige samarbeidspartnere er også barnehager, fastleger og frivillige organisasjoner.

I skolen har det vært en utfordring at seksualitetsundervisningen ikke har hatt en helhetlig danningstilnærming, der både helse-, kriminalitets- og kjønns- og mangfoldperspektivet inkluderes. Det har også vært en utfordring at organisering og omfang av undervisningen har vært ulikt fra skole til skole. *Plan for seksuell helse, seksualitetsundervisning og seksualopplysning* inneholder tiltak for å sikre kvaliteten på seksualitetsundervisningen, samt gi rammer for organisering og omfang. Blant annet at alle skolene skal ta i bruk *Uke 6* som er et undervisningsopplegg med et innhold som representerer en helhetlig danningstilnærming. I bergensskolen er det nå stadig flere skoler som tar i bruk *Uke 6*. *Uke 6* er et gratis seksualitetsundervisningsmaterieell for grunnskolen utarbeidet av Sex og Politikk. *Uke 6* har et innhold som representerer en helhetlig danningstilnærming og inneholder tema som i stor grad imøtekommer mye av kritikken som har vært rettet mot seksualitetsundervisningen og manglene i denne.

Videre var seksualitetsundervisningen et av flere tema på årets kvalitetsoppfølgingsmøte ute på skolene. Kvalitetsoppfølgingsmøtet er et årlig møte for analyse og vurdering, der skolene reflekterer over egen praksis. I deler av møtet deltar FAU og elevråd. Som forberedelse til møtet lager elevene en undersøkelse på ulike tema. I år var seksualitetsundervisningen et av temaene i undersøkelsen elevene laget.

Tilgjengelighet hos fastlege, skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom. God seksuell helse skapes i samspill mellom flere miljøer, og helsetjenesten er en viktig bidragsyter. For å unngå seksuelle sykdommer og uønsket aktivitet spiller fastlege og helsestasjon en viktig rolle. Alle aldre kan trenge prevensjonsveiledning og alle kjønn kan trenge prevensjonsveiledning. For å gi god prevensjonsveiledning må det formidles kunnskap om seksualitet og seksuell helse. I plan for seksuell helse nevnes i hovedsak seksualundervisning og den legger igjen grunnlag for kompetanse som prevensjonsveiledningen kan bygge videre på.

Byrådet ønsker et egenandelsfritak for ungdom hos fastlegen. Videre er det viktig å tilpasse kapasitet hos fastlege og helsestasjon til behovene.

Indikator, delmål 3.7

Vi har ikke funnet gode og relevante indikatorer for dette delmålet.

Redusere antall dødsfall og sykdomstilfeller forårsaket av farlige kjemikalier og forurenset luft, vann og jord.

Delmål 3.9) Innen 2030 betydelig redusere antall dødsfall og sykdomstilfeller forårsaket av farlige kjemikalier og forurenset luft,

vann og jord.

I byrådsplattformen utpekes biltrafikk, sjøfart og eldre fyringsovner som de største kildene til lokal miljøforurensning og byrådet vil derfor opprettholde gode støtteordninger for tiltak som bedrer byluften. Støy regnes også som forurensning etter forurensningsloven, og hører derfor også til delmål 3.9. og byrådet har startet opp arbeidet med ny handlingsplan mot støy. Å bekjempe lokal luftforurensning krever en miljøvennlig byutvikling som gir redusert transportbehov. Byrådet vil også innføre nullutslippssoner i sentrum og beholde muligheten til å forhøye takstene i bomringen på dager der det er meldt om fare for høy luftforurensning, og om nødvendig innføre andre restriksjoner på bilkjøring og parkering for å beskytte befolkningens helse.

I samfunnsdelen poengteres at alle skal sikres luft og vann av god kvalitet og tilgang til stille soner. Det skal utvikles virkemidler for reduksjon av lokal luftforurensning og støy parallelt med mer langsiktige strategiske grep, noe som krever handlekraft og systematisk tilnærming. Rent vann er viktig for folkehelsen, og luftkvaliteten skal være god hele året. Det er videre utdypet gjennom *Grønn Strategi* og *Hovedplan for avløp og vannmiljø*. *Hovedplan for avløp og vannmiljø* har eksplisitte målsetninger for å sikre god vannkvalitet (eksempelvis rent vann til folk og fjord).

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for å redusere antall dødsfall og sykdomstilfeller forårsaket av farlige kjemikalier og forurenset luft, vann og jord inn mot temaene som er omtalt under.

Redusere trafikk i sentrum

Luftkvalitet påvirkes i stor grad av utslipp fra trafikk, og sentrumsområdet er særlig utsatt. Gjennom en arealpolitikk med fokus på gå- og sykkelbyen, som søker fortetting rundt kollektivaksen, tidsdifferensierte bompenger, parkeringsrestriksjoner og flere nullutslippsbiler har Bergen gjort grep for å bedre luftkvaliteten.

Veitrafikk er den desidert største kilden til støy, og Folkehelseinstituttet har beregnet antall tapte friske leveår som følge av støy fra veitrafikk i Norge.

Beregningene viser at:

- Sterk støyplage og søvnforstyrrelser hvert år utgjør henholdsvis 4 512 og 10 245 tapte friske leveår.
- Andelen av hjerte- og karsykdom eller død som kan knyttes til trafikkstøy kan summeres til om lag 198 tapte friske leveår.

Den viktigste årsaken til at så mange mennesker er utsatt for støy er stor veitrafikk, samtidig som flere mennesker bosetter seg i trafikkflette og støyutsatte områder. Å redusere trafikken vil gi en naturlig reduksjon i støy. Dersom en gitt mengde trafikk halveres, vil støynivået reduseres med ca. 3 desibel. Til sammenlikning vil en

reduksjon på for eksempel 10 km/t vil gi en reduksjon på ca. 2 desibel. En reduksjon i andelen tunge kjøretøyer vil gi relativt større effekt.

Luftkvalitet

Bystyret vedtok 27. september 2017 *Tiltaksutredning for lokal luftkvalitet i Bergen*. Tiltaksutredningen består av tre deler: En faglig utredning og kartlegging av forurensningssituasjonen, et 10-punkts handlingsprogram og en beredskapsplan for å forebygge episoder med høy luftforurensning. Samtlige tiltak er gjennomført eller i ferd med å gjennomføres. Det utarbeides årlige rapporter om luftkvaliteten i Bergen. Fra og med 2017 er forskriftens krav til lokal luftkvalitet og nasjonale mål for luftkvalitet overholdt ved alle målestasjonene.

Renere havn Bergen

Prosjektet Renere havn Bergen har som mål å gjøre sjøbunnen og vannet i Byfjorden renere. Sommeren 2018 ble tildekkingen av den indre delen av Puddefjorden fullført. Sjøbunnen er dekket til for å hindre spredning av miljøgifter til mennesker og miljø. Den neste delen av Byfjorden som skal få ny havbunn er Store Lungegårdsvann. Planen er at dette skal skje i 2022.

Tilgang til rent vann

Bergen kommune har fem store og et lite vannbehandlingsanlegg i bruk. Anleggene forsyner 97 prosent av innbyggerne i Bergen med drikkevann, og alle abonnenter har tilgang til drikkevann av god kvalitet og kommunen har god tilgang til vann. Den naturlige vannkvaliteten varierer noe, og de ulike anleggene behandler derfor vannet på forskjellig måte ved bruk av hygieniske barrierer.

Lekkasjekontroll og et tettere ledningsnett er viktig med tanke på hygienisk sikkerhet gjennom redusert risiko for innsug av forurenset vann. Den moderne byen fokuserer på at vann ikke skal være på avveie, og hvert år har vi som mål å fornye i underkant av 20 km av ledningsnettet vårt. I tillegg rengjør kommunen ledningsnettet jevnlig for å sikre best mulig drikkevannskvalitet.

Håndtering av overvann

Bergen er en av landets ledende kommuner på nye løsninger for lokal overvannshåndtering, og har som første kommune i landet en egen kommunedelplan for overvann. Som ledd i tilpasning til klimaendringene er overvannshåndtering blitt en viktig del av arealdisponeringen innenfor et område, og skal inngå som en integrert del av arealplanleggingen. Basert på egne VA-rammeplaner, settes det av areal til overvannet i reguleringsplaner. Selv om vi har mye nedbør, blir vi stadig bedre til å håndtere disse utfordringene.

Indikator, delmål 3.9

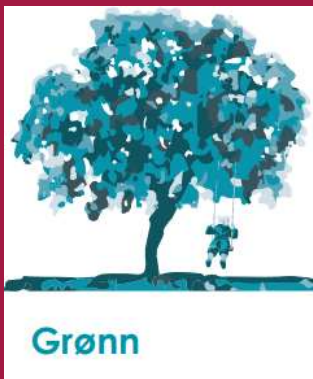
Vi har ikke funnet gode og relevante indikatorer for dette delmålet.

8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST

Mål 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Kobling til kommuneplanen

Bærekraftsmål 8 skal fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle. Å skape økonomisk vekst og nye arbeidsplasser gjennom anstendig arbeid er en forutsetning for bærekraftig utvikling. Å skape arbeidsplasser av god kvalitet er en av de største utfordringene for alle land fram mot 2030.

Norge er bedre stilt enn mange andre land i verden med god økonomi og godt velferdssystem og rettigheter for sine innbyggere. Det er like fullt sentrale problemstillinger knyttet til full sysselsetting, rettigheter for arbeidere og strategier for bærekraftig vekst av høyeste relevans for Norge.

Bergen skal være en attraktiv by å være i, både for mennesker og bedrifter. Fremtidens grønne arbeidsplasser skapes i Bergen. Byen har det viktigste marine og maritime nærings- og forskningsmiljøet i landet, en hurtigvoksende turistnæring og en ledende kulturnæring. Behovet for bærekraftig omstilling har satt søkelyset på kysten og havet som ett av de sterkeste kortene hvor utfordringer og muligheter ligger. Bergen er en ledende norsk næringslivsby, og byrådet ønsker å spille på lag med det private næringslivet i arbeidet med å nå bærekraftsmålene. Byrådet ønsker å sikre næringslivet stabile rammevilkår og vil føre en miljøvennlig næringspolitikk og legge til rette for at det skapes nye, grønne arbeidsplasser i regionen vår.

Bergen kommune skal arbeide strategisk og målrettet for å ivareta grunnleggende menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter ved gjennomføring av anskaffelser og gjennom kontraktsoppfølging av disse anskaffelsene. Det er en målsetning at alle som utfører arbeid for Bergen kommune – uavhengig av hvor i verden de befinner seg – skal ha anstendige og lovlige arbeids- og levekår og at grunnleggende rettigheter ivaretas. Det er utarbeidet egnede rutiner for å sikre enhetlig praksis i kommunen og sikre riktige prioriteringer.

Under dette bærekraftsmålet er det noen få delmål som er tydelig myntet på nasjonalt nivå, eller tilpasset utviklingsland. De relevante delmålene for Bergen kommune er 8.2), 8.3), 8.5), 8.7), 8.8) og 8.9).

Øke den økonomiske produktiviteten

Delmål 8.2) Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk modernisering og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer.

Behovet og styrken i diversifisering understrekes i byrådsplattformen. Byen har det viktigste marine og maritime nærings- og forskningsmiljøet i landet, en hurtigvoksende turistnæring og en ledende kulturnæring. Behovet for bærekraftig omstilling har satt søkelyset på kysten og havet som ett av de sterkeste kortene hvor utfordringer og muligheter ligger. Bergen er en stor landbrukskommune, og byrådet vil ta et spesielt ansvar for å sikre gode rammevilkår for næringen blant annet gjennom et sterkt jordvern. Byens lange tradisjon med handel og samarbeid har også gitt oss sterke miljøer innen næringer som medieteknologi og finans. Byrådet vil styrke samarbeidet mellom offentlig sektor, næringsliv, akademia/FoU og risikovillig kapital og entreprenørskap. Byrådet ønsker at Bergen skal være en by som trekker til seg gründere og som er godt tilrettelagt for oppstartsbedrifter. Derfor vil byrådet blant annet jobbe for å legge til rette for kompetanseklunger innenfor ulike næringer.

De siste tiårene har olje og gass vært den største næringen i Hordaland, målt i verdiskaping og antall ansatte. Endringer i etterspørsel grunnet eksterne kriser har ført til flere perioder med uklare markedsforhold. For Bergensregionen har det aktualisert behovet for å ha et diversifisert næringsliv, samt en omstillingsevne i eksisterende bedrifter og bransjer. Under overskriften "Fremtidsrettet" i samfunnsdelen understrekes styrken i et mangfoldig næringsliv. Et variert næringsliv, kombinert med attraktive bymiljø, vil tiltrekke arbeidskraft til regionen.

Handlingsplan for næringsutvikling 2019-2020 følger opp strategisk næringsplan for Bergensregionen 2015-2020. Bergen har et mangfoldig, sterkt og velfungerende næringsliv, som likevel vil ha et betydelig behov for omstilling for å opprettholde sin konkurransekraft i det teknologiske og grønne skiftet i årene som ligger foran oss. Bergen er en liten aktør i global sammenheng, men en stor aktør innen gitte næringssegmenter. De viktigste basisnæringene i regionen er knyttet til havet (ikke-fornybar energiproduksjon, fornybar energiproduksjon, marin næring og maritim næring) – som utnytter regionens nærhet til kyst og havets ressurser. Bergen har også en sterk posisjon innen reiseliv, og er Norges

største cruisedestinasjon. I tillegg er finans- og medienæringen viktige for Bergen. Dette er teknologidrevne næringer som konkurrerer i et internasjonalt marked. Bergen kommune har en sentral rolle og kan bidra betydelig til den nødvendige omstillingen av næringslivet i Bergen ved å forsterke det regionale omdømmet og tilrettelegge for økt innovasjon og entreprenørskap med hovedvekt på utvikling av nettverksorganisasjoner og næringsklynger.

Tilrettelegging for verdiskaping, økt sysselsetting og innovasjon er viktig for å møte de store samfunnsmessige utfordringene som den demografiske utviklingen, stigende arbeidsledighet og høye klimagassutslipp gir. På mange områder ser vi en endringstakt som er høyere enn noen gang. Automatisering og robotisering når stadig nye bransjer, samtidig som nye forretningsmodeller vokser frem. Det snakkes gjerne om «den fjerde industrielle revolusjon». Byrådet ønsker å være proaktiv og legge til rette for en omstillingsdyktig organisasjon som bidrar til at mulighetene den teknologiske utviklingen gir anvendes på samfunnsnyttige måter. Digitalisering og innovasjon blir sentralt for å oppnå ønsket omstilling, retningen er gitt i kommunens plan for *Digitalisering og innovasjon i Bergen kommune 2017-2020*.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for å øke økonomisk produktivitet inn mot temaene som er omtalt under.

Satsing på og støtte til næringsklynger, innovasjonsmiljøer og inkubatorer

Bergen kommune har en sentral rolle og kan bidra betydelig til den nødvendige omstillingen av næringslivet i Bergen ved å forsterke det regionale omdømmet og tilrettelegge for økt innovasjon og entreprenørskap med hovedvekt på utvikling av nettverksorganisasjoner og næringsklynger. Forskning viser at selskaper i næringsklynger vokser mer, skaper mer verdier og er mer innovative enn selskaper som står utenfor næringsklynger. Samarbeidet og videreutvikling av næringsklynger, samt bidrag til utvikling av nye klynger, har vist seg å være særlig viktig for næringsutviklingen i Bergensregionen. Kommunen gir også støtte til og samarbeider med byens innovasjonsmiljøer og inkubatorer.

Brukeren i sentrum for digitaliseringsprosjekter

Bergen kommune har mennesket i sentrum når vi arbeider med digitalisering og innovasjon. Brukerne i denne sammenhengen er både innbyggerne, tjenestemottakerne, næringslivet, frivillige organisasjoner og de ansatte. Gjennom «design thinking» tar kommunen utgangspunkt i hvordan brukeren opplever tjenesten. Offentlige tjenester skal oppleves sammenhengende og helhetlige for alle. Forvaltningen skal gjenbruke informasjon i stedet for å spørre på nytt. Dagens brukere forventer at tjenester, informasjon og løsninger er skreddersydd til deres behov. De vil ha hva de trenger i det øyeblikket de trenger det – på den plattformen de til enhver tid bruker og på en sikker måte.

Godt personvern og informasjonssikkerhet

Personvern og informasjonssikkerhet er en integrert del av utviklingen og bruken av IKT. Den enkelte innbygger skal i størst mulig grad ha råderett over egne personopplysninger. Behandling av personopplysninger skal baseres på gode forholdsmessighetsvurderinger med utgangspunkt i behandlingsformålet.

Anskaffelsesprosesser

Kommunen er en stor innkjøper, og kommunens anskaffelser kan bidra til innovasjon, markedsutvikling og entreprenørskap.

I dag gjennomfører kommunen ofte enkle markedsundersøkelser og dialogmøter med leverandører forut for kunngjøring av konkurranser. Man vurderer oppdeling av anskaffelser slik at små og mellomstore virksomheter kan gi tilbud. Når anskaffelsen ligger under nasjonal terskelverdi, henvender kommunens seg ikke bare til kjente leverandører, men prøver å finne nye leverandører og eventuelt gründervirksomheter som anmodes om å gi tilbud.

Innovasjonspartnerskapet *1000 bygg - 10.000 muligheter* er et grensesprengende anskaffelsesprosjekt som gjennomføres i samarbeid mellom Etat for bygg og eiendom, Seksjon for digitalisering og innovasjon og Innkjøp konsern. Målet er smartere og mer effektiv drift og forvaltning av kommunale bygg gjennom innovative løsninger.

Fremover vil Bergen kommune i større grad vurdere konkurranse med forhandling og konkurransepreget dialog som anskaffelsesprosedyrer. Kommunen vil i enda større grad bruke funksjons- og ytelsesbeskrivelser i sine anskaffelser. Man skal forsterke dialogen med leverandørene ytterligere og delta aktivt til igangsetting og gjennomføring av innovative anskaffelsesprosjekter sammen med Nasjonalt program for leverandørutvikling.

Bergen kommune er også en foregangskommune når det gjelder bruk av dynamisk innkjøpsordning (DPS) – en anskaffelsesprosedyre som er særlig egnet for små og mellomstore bedrifter. I tillegg pågår det arbeid for innovasjonsutvikling i form av innovative innkjøp i samarbeid med innovasjon Norge.

Indikator, delmål 8.2

Fylkesfordelt nasjonalregnskap viser fylkesfordelt bruttoprodukt per sysselsatt. Tallene viser blant annet at veksten i BNP per sysselsatt i Hordaland var 2 prosent høyere enn i landet. Alle tall gjelder 2018.

BNP	Hordaland	Norge
per sysselsatt	943 474	1 123 877

Kilde og tall for flere fylker: [SSB, fylkesfordelt nasjonalregnskap](#)

Støtte produktiv virksomhet, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til vekst i antallet bedrifter

Delmål 8.3) Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktiv virksomhet, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å sørge for tilgang til finansielle tjenester.

Byrådet vil gjennom byrådsplattformen styrke samarbeidet mellom offentlig sektor, næringsliv, akademia/FoU og risikovillig kapital og entreprenørskap. Byrådet ønsker at Bergen skal være en by som trekker til seg gründere og som er godt tilrettelagt for oppstartsbedrifter. Derfor vil byrådet blant annet jobbe for å legge til rette for kompetanseklunger innenfor ulike næringer. Bergen kommune er en stor innkjøper av både varer og tjenester. Byrådet vil bruke denne rollen strategisk til å motvirke sosial dumping og menneskerettighetsbrudd og fremme klima og miljø, kvalitet, fagopplæring, etisk handel, dyrevelferd, innovasjon og bærekraft.

Under overskriften "Grønn" i samfunnsdelen er det målsetning om at Bergensregionen innen 2025 skal være ledende i Norge på bærekraftig innovasjon, entreprenørskap og næringsutvikling. Bergen vil satse på innovasjon hvor bærekraftig og mer skånsom forvaltning av ressurser er i førersete. Det kan bidra til et grønt skifte i næringslivet som styrker konkurransekraften for regionens bedrifter.

Kommunens bidrag til næringsutvikling i Bergen, er i stor grad rettet mot innovasjon og entreprenørskap. Kommunen samarbeider med og støtter innovasjons- og entreprenørskapsmiljøer i byen, og gjennomfører tiltak rettet mot store og mellomstore bedrifter i form av kompetansehevende kurs og tiltak i samarbeid med eksterne aktører.

Bergen kommune har en visjon om at «Bergen skal være en aktiv fairtradeby og et forbilde for etisk og rettferdig handel». *Handlingsplan for etisk og rettferdig handel 2019-2020* konkretiserer strategiens visjon med tiltak for 2019–2020. Tiltakene tar sikte på å samle ressurser og utvikle et bredt samarbeid for dette i Bergen.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for anstendige arbeidsplasser og entreprenørskap inn mot temaene som er omtalt under.

Kommunalt innovasjonssenter

Bergen kommune har et eget innovasjonssenter, Innolab. Innolab er et innovasjonssenter til bruk for intern og ekstern innovasjon. Rommet er forbeholdt dem som ønsker å bidra til at Bergen kommune blir enda bedre i fremtiden, ved å eksperimentere og ta i bruk ny teknologi og nye måter å jobbe på.

Etablerersenter

Etablerersenteret tilbyr etablererkurs og rådgiving til etablerere, gründere, oppstartsbedrifter og entreprenører. Etablerersenteret er et offentlig tilbud til gründere. Det er finansiert gjennom et spleiselag mellom Vestland fylkeskommune og 22 kommuner i Vestland, deriblant Bergen.

Ungt entreprenørskap

Programmene i regi av Ungt Entreprenørskap (UE) gjennomføres i nært samarbeid med det lokale arbeids- og næringsliv, og bygger bro mellom teori og praksis, og bidrar til å øke kreativitet og relevans i læreprosessene. Programmene er rettet mot grunnskole, videregående skoler og høyere utdanning. Elevenes/studentenes erfaring med å starte egen bedrift er kanskje den mest kjente aktiviteten i regi av Ungt entreprenørskap. Kommunen støtter aktivitetene via tilskudd.

Innkjøpsmakt

Bergen kommune bruker rollen som innkjøper strategisk til å motvirke sosial dumping og menneskerettighetsbrudd og fremme klima og miljø, kvalitet, fagopplæring, etisk handel, dyrevelferd, innovasjon og bærekraft. Det er fattet en rekke politiske vedtak som har til formål å sikre etterlevelse på dette området. Det er etablert egnede rutiner for hvordan grunnleggende menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter skal ivaretas i anskaffelsene i byrådssak 1076/19. Det er videre rutiner og prosedyrer for hvordan det skal stilles krav om lønns- og arbeidsvilkår i byrådssak 1402/14, krav om lærlinger i byrådssak 1425/14, seriøsitetsskrav i bystyresak 155-17 og krav om arbeidsinkludering i kontrakter i byrådssak 1198/17. I tillegg har kommunen nylig styrket sitt arbeid på dette området med flere dedikerte ressurser, og sentralisert særlig kompetansekrevende oppgaver.

Krav om at menneskerettigheter oppfylles i alle risikoanskaffelser

Bergen kommune handler varer og tjenester for over 5 milliarder kroner hvert år. Kommunen kjøper varer og tjenester fra ulike deler av verden og har derfor utarbeidet rutiner som sikrer at vi ivaretar menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter i leverandørkjedene. Det skal stilles krav i alle relevante kontrakter på bakgrunn av risiko, og dette skal følges opp i kontraktperioden gjennom et målrettet samarbeid med våre kontraktsparter, med mål om varig forbedring av arbeidsforhold. Egnede rutiner for arbeidet ble vedtatt i byrådssak 1076/19. Det er blant annet bestemt at Bergen kommune skal gjennomføre 3 fabrikkrevisjoner eller tilsvarende i løpet av en fireårsperiode. Vi har også et tett samarbeid med andre offentlige oppdragsgivere gjennom prosjektet Bærekraft 17, som ledes av Etisk handel Norge. Dette samarbeidet har realisert seg etter Bergen kommunes innmelding i Etisk handel Norge (vedtatt i byrådssak 1002/18).

Fairtradebyen Bergen – etisk og rettferdig handel

Gjennom strategien *Bergen – en aktiv fairtradeby-Strategi for etisk og rettferdig handel 2018 – 2022* slås det fast at Bergen kommune være en foregangskommune som fairtradeby og for etisk og rettferdig handel. Strategien gir føringer for hvordan kommunen skal respektere menneskerettigheter i egen forretningsvirksomhet og næringspolitikk, samt forventninger til våre samarbeidspartnere i næringslivet. Retten til rettferdig og god betaling for arbeid er fundert i artikkel 23 i verdenserklæringen om menneskerettigheter. Gjennom status som fairtradeby har Bergen en forpliktelse til å handle varer fra arbeidere og bønder som sikres trygge og rettferdige vilkår.

Indikator, delmål 8.3

Vi har ikke funnet gode og relevante indikatorer for dette delmålet.

Oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle og oppnå lik lønn for likt arbeid.

Delmål 8.5) Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid.

arbeid.

Byrådet mener gjennom byrådsplattformen at kommunen må ta et særlig ansvar for å ansette lærlinger og kvalifiserte arbeidssøkere som av ulike grunner har falt ut av arbeidslivet. Byrådet vil derfor utvide læreplassgarantien til flere fagområder. Fem prosent av alle nyansettelser i Bergen kommune skal være personer med funksjonsnedsettelse eller med såkalte «hull i CVen». Kommunen har et særlig ansvar for å fremme likestilling, også på arbeidsplassen, og byrådet vil derfor styrke likestillingen ved ansettelser ved å praktisere moderat kjønnskvoltering og alltid innkalle kvalifiserte søkere med flerkulturell bakgrunn til intervju. Byrådet vil sikre god kjønnsrepresentasjon i fordeling av alle verv og praktisere reell likelønn i hele Bergen kommune. Byrådet vil også legge frem en likestillingsmelding der en vil adressere tiltak som kan aktivt bekjempe og forebygge diskriminering.

Under overskriften "Mangfoldig" understreker kommuneplanens samfunnsdel at Bergen skal ha et mangfoldig utvalg av arbeidsplasser. Samarbeid mellom kommune, utdanning, forskning og næringsliv må ha søkelys på bredde og nyskaping. Som arbeidsgiver må Bergen kommune øke innslaget av ansatte med ulik kulturell bakgrunn og funksjonsnivå.

HR-meldingen understreker at Bergen kommune skal være en inkluderende arbeidsgiver og en organisasjon som legger til rette for at medarbeidere med ulik bakgrunn, forutsetninger og ambisjoner har en plass i arbeidslivet. Som en forlengelse av *HR-meldingen* skal det i løpet av valgperioden legges frem egne saker som omfatter både heltidskultur, mangfold, inkludering og likestilling på arbeidsgiverområdet, omstilling og rekruttering.

I tråd med redegjøringsplikten i *lov om likestilling og forbud mot diskriminering* rapporterer Bergen kommune som arbeidsgiver hvert år om den *faktiske tilstanden* for kjønnslikestilling i virksomheten. Rapporteringen skjer i årsmeldingen. Her rapporterer kommunen også om hvilke *aktiviteter* som gjøres for å «(...) arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering» i tråd med paragraf 26. Kommunen har ikke mulighet til å registrere sensitive personopplysninger om sine ansatte (for mer informasjon se paragraf 9 i lov om behandling av personopplysninger).

Den fullstendige rapporteringen finnes her:

https://pub.framsikt.net/2019/bergen/mr-201912-%C3%A5rsmelding_2019/#/generic/summary/equality

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for full og produktiv sysselsetting inn mot temaene som er omtalt under.

Inkluderende arbeidsliv

Bergen kommune skal prioritere tiltak for å inkludere utsatte grupper i arbeidslivet, basert på forskning og erfaring. Eksempler på tiltak er inkluderende rekruttering, tilrettelegging, traineestillinger, praksisplasser og fadderordninger. I løpet av 2020 skal kommunen gjennomføre et forsøksprosjekt med anonyme søknader. Her er noen av tiltakene som er gjennomført:

- Bergen kommune praktiserer positiv særbehandling i rekrutteringsprosesser overfor personer med innvandrerbakgrunn² eller nedsatt funksjonsevne. Dette skjer ved at søkerne har mulighet til å krysse av i rekrutteringsverktøyet Webcruiter, og kommunens personalreglement sier ledere skal kalle inn minst én kvalifisert søker fra hver av gruppene til intervju. I 2019 var det registrert 62.271 jobbsøknader til Bergen kommune via Webcruiter. 6571 søkere krysset av for «innvandrerbakgrunn» og 387 søkere krysset av for "nedsatt funksjonsevne"
- Kommunen har siden 2013 hatt en traineeordning med særlig tilrettelagte stillinger for traineer med høyere utdanning og nedsatt funksjonsevne. Her rekrutteres det to traineer av gangen i 18 en måneders traineepriode med særlig oppfølging. Traineeene fortsetter i fast stilling når perioden er over.
- Sommeren 2019 ble det gjennomført et pilotprosjekt med sommerjobb i barnehage for unge med nedsatt funksjonsevne. Dette omfattet ni personer.
- Ordningen *Varig tilrettelagt arbeid* i ordinær virksomhet er rettet mot personer som har innvilget uføretrygd. Disse er ansatt i særlig tilrettelagte stillinger og mottar motivasjonslønn på toppen av trygdeytelsen. Det er 28 personer i denne ordningen for får oppfølging av avdelingen Arbeidsinkludering, HR konsern. I tillegg er det noen medarbeidere med uføretrygd som får oppfølging fra organisasjonen *Helt med*.
- Arbeidspraksis er et viktig skritt for mange personer som er på vei inn eller tilbake til arbeidslivet. Avdelingen Arbeidsinkludering formidler praksisplasser i kommunen til personer som er registrert hos NAV. I 2019 ble det registrert 265 utplasseringer i praksis.
- Bergen kommune er også eier i 7 attførings- og vekstbedrifter.

Tilrettelegge, redusere sykefravær og hindre frafall

Siden den første intensjonsavtalen om inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) ble inngått mellom partene i arbeidslivet i 2002, har Bergen kommune jobbet med ulike tiltak for å redusere sykefraværet gjennom å bedre arbeidsmiljøet, styrke jobbnærværet, og hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet.

I Bergen kommune har arbeidet med IA-avtalene vært organisert på forskjellige måter i løpet av virkningstiden. Det har vært tett samarbeid med NAV, dedikerte rådgivere fra NAV arbeidslivssenter til Bergen kommune og flere store satsningsområder i avtaleperiodene, blant annet med prosjekt som nærværsprosjektet, sykefraværsteam og KS sin NED satsning. Partene har nå

---

² Bergen kommune har fulgt SSBs definisjoner.

inngått en ny IA-avtale for perioden 2019-2022 og Bergen kommune følger opp satsingene i denne avtalen.

Sykefraværet i Bergen kommune har over lang tid vært høyt, over 9 prosent for virksomheten totalt. I 2019 lå sykefraværet på 9,4 prosent

Indikator, delmål 8.5

For dette delmålet er det relevant å måle hvor mange og hvor stor del av arbeidsstyrken som er arbeidsledige. Med arbeidsledige mener vi at de er registrert som helt ledige i NAV sin arbeidsmarkedsstatistikk. Tallene gjelder juni 2020.

Arbeidsledige

8 761 personer

5,7 prosent av arbeidsstyrken

Kilde og tall for flere kommuner: [NAV Vestland](#)

Avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnearbeid forbyes og avskaffes, samt avskaffe alle former for barnearbeid innen 2025.

Delmål 8.7) Treffe umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnearbeid forbyes og avskaffes, herunder rekruttering og bruk av barnesoldater, samt avskaffe alle former for barnearbeid innen 2025.

I byrådsplattformen understrekes forpliktelsene som ligger i å være en menneskerettighetsby. Menneskerettigheter handler blant annet om hvilken by vi skal være for minoriteter og om bekjempelse av menneskehandel og moderne slaveri.

Samfunnsdelen har ikke eksplisitte referanser til menneskehandel eller tvangsarbeid, men understreker at Bergen kommune skal sikre et trygt bysamfunn gjennom systematisk håndtering av risiko og sårbarhet, gjennom forebygging og effektive beredskapsløsninger.

Som del av et internasjonalt samfunn med åpne grenser og stor mobilitet er Bergen også et åsted for arbeidslivskriminalitet og menneskehandel. Sårbare grupper som papirløse flyktninger, fattige immigranter, barn og ungdom i drift uten omsorgspersoner er avdekket som ofre for menneskehandel i Bergen.

Bergen kommune vedtok i 2019 *Handlingsplan mot menneskehandel*. Planen prioriterer tiltak som skal:

- Øke kommunens kapasitet til å koordinere menneskehandelsfeltet og styrke de etablerte samarbeidsstrukturene mellom kommunale tjenester, statlig instanser og frivillige/ideelle tiltak.
- Forebygge etterspørsel etter tjenester som tilbys av menneskehandlerne, svekke mulighetene for utnyttelse av mennesker og redusere omfanget av kriminalitetsformen.
- Sikre at menneskehandel i større grad oppdages og avdekkes gjennom systematisk satsing på kompetanse og kunnskap tilpasset et oppdatert situasjonsbilde.
- Sikre effektiv og koordinert bistand og støtte tilpasset ulike typer ofre i ulike utnyttelsesformer.
- Forebygge at utsatte re-trafikkeres ved retur til hjemlandet.

For Bergen kommune er det viktig at befolkningen har kunnskap om menneskehandel og i hvilken form den møter den. Innbyggerne i Bergen berøres gjerne av menneskehandel gjennom kjøp av varer og tjenester hvor personer utnyttes som en del av verdikjeden. Dette kan for eksempel være tjenester som bilvask, renhold og maling av hus og hytter. Etterspørselen etter billige varer og tjenester i befolkningen gjør det vanskelig for offentlige myndigheter å motvirke at mennesker utnyttes både her hjemme og globalt.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats mot menneskehandel inn mot temaene som er omtalt under.

Samarbeid med politi og organisasjoner

Bergen kommune som offentlig myndighet kan ikke lykkes med å avskaffe menneskehandel lokalt uten å samarbeide bredt med annen offentlig myndighet, næringsliv, frivillige og ideelle organisasjoner. Viktige samarbeidsparter i kommunens arbeid med å forebygge menneskehandel og ivareta mulige ofre for menneskehandel er mellom annet Vest politidistrikt, Arbeidstilsynet, Skatt Vest, Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS Vest), Vestland fylkeskommune, Bergen næringsråd, Stiftelsen Kirkens Bymisjon Bergen, Raftostiftelsen Bergen og Saltkirken Bergen.

Utgangspunktet for Bergen kommunes arbeid på dette feltet var utnyttelse av kvinner til prostitusjon. Samarbeidet mellom relevante instanser var dårlig. Det ble derfor etablert et tverretattlig operativt team (TOT) hvor politiet og Utekontakten, som var den ansvarlige kommunale enheten for å yte tjenester til kvinner i prostitusjon, utgjorde kjernen i samarbeidet. Om offeret er mindreårig, møter faste kontaktpersoner fra kommunalt og statlig barnevern. Om offeret er over 18 år, møter faste kontaktpersoner fra NAV sosialtjeneste. Avhengig av alderen på offeret er også Bufetat Region vest, UDI, Krisesenteret og offerets bistandsadvokater uvurderlige samarbeidspartnere for de kommunale tjenestene som håndterer sakene.

I Bergen har man gjennom TOT-samarbeidet lykkes med å gi identifiserte ofre for menneskehandel effektiv og koordinert bistand og støtte. Samarbeidsmodellen evalueres utelukkende positivt, og er også anerkjent nasjonalt og internasjonalt for å ha gitt mange domfellelser og god ivaretagelse av ofrene. Aktørene har den mengdetreningen som kreves for å håndtere kompleksiteten i sakene, og har fått

bygget opp kompetanse om menneskehandel over tid. Bergen kommune skal derfor videreføre TOT-modell for å løse de akutte sakene.

Indikator, delmål 8.7

Vi har ikke funnet gode og relevante indikatorer for dette delmålet.

Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere

Delmål 8.8) Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere, herunder arbeidsinnvandrere og særlig kvinnelige innvandrere, samt arbeidstakere i vanskelige arbeidsforhold.

Byrådsplattformen er tydelig på at Bergen kommune er byens største arbeidsgiver og skal være en attraktiv arbeidsgiver med godt arbeidsmiljø som sikrer gode velferdstjenester og som går foran som et godt eksempel med mangfold på arbeidsplassene.

Under overskriften "Mangfoldig" i kommuneplanens samfunnsdel står det at Bergen skal ha et bredt sammensatt næringsliv og tilby et mangfold av arbeidsplasser. Som arbeidsgiver skal Bergen kommune øke innslaget av ansatte med ulik kulturell bakgrunn og funksjonsnivå. Det er tatt videre i *HR-meldingen* og *Plan for mangfold og inkludering*.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle inn mot temaene som er omtalt under.

Inkluderende arbeidsliv

Sammenfaller med prioritering i [delmål 8.5](#).

Likestilling for kvinner og menn

Bergen kommune har lenge hatt som mål om at kommunen skal ha et aktivt søkelys på kjønnsfordelingen i både ledende og tjenesteytende stillinger, samt at omfanget av uønsket lav stillingsandel skal reduseres.

Det er blant annet gjort følgende grep for å bedre likestillingen mellom kvinner og menn:

- Byrådsavdeling for eldre, helse og frivillighet deltar i KS-prosjektet «Menn i helse». Prosjektet skal øke andelen ansatte menn.
- Flere byrådsavdelinger har likestilling langt fremme på sin agenda når de ansetter nye medarbeidere og melder at dette er et viktig element i deres rekrutteringsarbeid.
- Bergen Brannvesen har gjort flere grep for å få flere kvinner til å søke på ledige stillinger som brannkonstabel-/aspirant.
- Kjønnsdelte styringsdata på HR-området er tatt i bruk i styringskortet til enhetslederne. Byrådsavdelinger og resultatenheter får slik bedre oversikt over likestillingstilstand og utfordringer i egen virksomhet. Det gir også bedre mulighet for bruk av HR-data i planlegging og rapportering.

Attraktiv og ansvarlig arbeidsgiverpolitikk

Bergen kommune skal være en attraktiv og ansvarlig arbeidsgiver med en helhetlig arbeidsgiverpolitikk som er gjenkjennelig for de ansatte uansett hvor i kommunen de jobber. Partssamarbeidet danner grunnlaget for dette.

Heltidskultur

Bergen kommune skal jobbe målrettet for å oppnå en heltidskultur for ansatte innen alle tjenesteområder. Dette skal gi høyere kvalitet i tjenestene, bedre arbeidsvilkår for den enkelte ansatte og bidra til at kommunen blir en mest mulig attraktiv arbeidsgiver.

Gjennomsnittlig stillingsstørrelse for Bergen kommune er i dag litt over 80 prosent. Samtidig er over fire av ti ansatte deltidsansatte. Dette innebærer at det er en forholdsmessig høy andel ansatte som arbeider deltid. Bruken av deltidsstillinger er ikke gjennomgående i hele kommunen, men knytter seg først og fremst til drift og arbeidstidsordninger på tjenesteområder innen helse og omsorg, grunnskole/skolefritidsordning (SFO), idrett og kultur. I saken «Heltidskultur og håndtering av midlertidige bemanningsbehov» (byrådssak 1248/17) er det vedtatt tydelige mål om å etablere en helhetskultur i Bergen kommune, slik at de som ønsker det kan få økt sin stillingsprosent. I 2018 ble det etablert et internt bemanningscenter med fast ansatte i full stilling som et ledd i dette arbeidet.

Helse, miljø og sikkerhet

I *HR-meldingen* understrekes det at Bergen kommune skal arbeide systematisk for å styrke og videreutvikle HMS-arbeidet slik at alle ansatte sikres en trygg arbeidshverdag og et fullt forsvarlig og helsefremmende arbeidsmiljø. Arbeidet for å redusere sykefraværet skal styrkes. Arbeidet med å redusere sykefraværet er kommentert under [delmål 8.5](#).

Opplæring og kompetansebygging innen HMS er viktig. I løpet av året har 550 verneombud og ledere deltatt på kurs i arbeidsmiljø i regi av HR-konsern. Lederopplæringen innen HMS mot slutten av året endra til en obligatorisk HMS-dag for ledere i kommunen i kurset *Ny som leder i Bergen kommune*. Endringen kom for å sikre at flest mulig ledere får nødvendig opplæring i HMS.

Vold og trusler mot ansatte i kommunen er en stor utfordring. Derfor har HR-konsern laget et nettkurs i kursportalen KS læring som er aktuelt for ansatte i alle tjenesteområder. Formålet med kurset er å gi innsikt i bakgrunnen for volds- og trusselhendelser, hvordan forebygge og håndtere hendelser og hvordan involverte og arbeidsmiljøet generelt kan bli fulgt opp. Nettkurset er så langt tatt i bruk i 30 kommuner i hele landet.

Samarbeid med vernetjenesten og medvirkning fra de tilsette er en viktig forutsetning for et godt HMS-arbeid, og HR-konsern har arrangert samlinger med alle hovedverneombudene i kommunen.

Indikator, delmål 8.8

For dette delmålet er mer relevant å vise tall som gjelder virksomheten Bergen kommune, heller enn det geografiske området. Det er vanskelig å oppgi tall HMS-hendelser per 1000 ansatte. Ifølge årsmeldingen til Bergen kommune var det 19 164 fast ansatte i Bergen kommune 31.12.2019. Dette tallet er ikke konstant. I

tilllegg til de fast ansatte er det alltid et stort antall midlertidige ansatte i kommune.

67 prosent av hendelsene med personskade er knyttet til fysisk vold.

Ca. 2 800 uønskede HMS-hendelser med skade i Bergen kommune.

Kilde: Bergen kommune, egne beregninger.
For mer informasjon [se oversikt over HMS-hendelser i Bergen kommune for 2019](#).

Fremme en bærekraftig turistnæring

Delmål 8.9) Innen 2030 utarbeide og iverksette politikk for å fremme en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter

Byrådet vil bidra til en bærekraftig turistnæring i tråd med klima og miljømålene. Byrådet vil jobbe for å innføre en turistskatt for cruisepassasjerer. Inntektene vil blant annet bli brukt til å vedlikeholde og rehabilitere UNESCOs verdensarvsted, middelalderkirkene, andre særskilte severdigheter i Bergen, samt sentral infrastruktur som benyttes av turister, herunder flere offentlige toaletter i bykjernen.

Samfunnsdelen har ingen eksplisitt referanse til en bærekraftig turistnæring, utover at Bergen skal bidra til det grønne skiftet og en bærekraftig vekst.

Handlingsplan for næringsutvikling 2020-2021 understreker at reiselivet er en stor næring i Bergen og Bergen er Norges største cruisedestinasjon. Målet om en bærekraftig turistnæring er ytterligere fulgt opp *Cruisestrategien 2016-2020*. I strategien ønsker Bergen å utvikle sin posisjon som reiselivsdestinasjon. All utvikling skal være bærekraftig, med fokus på miljø, lokalsamfunn (sosialt) og lønnsomhet. I etterkant er det presisert hvor mange cruiseskip som kan ligge til kai samtidig, og forslag om at cruisepassasjerer skal betale en turistskatt.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for et bærekraftig reiseliv inn mot temaene som er omtalt under.

Bærekraftig destinasjon

I samarbeid med Visit Bergen, er det igangsatt arbeid for at Bergen skal bli sertifisert som en bærekraftig turistdestinasjon. Arbeidet med en destinasjonsstrategi som skal sikre at turismen utvikles på en måte som er god for innbyggerne, god for turistene og at den samtidig ikke går på bekostning av sårbar natur og viktig kulturarv er igangsatt i 2020.

Turistskatt

Bergen kommune har igangsatt arbeid for å kunne etablere en prøveordning for frivillig fellesgodefinansiering sammen med næringslivsaktørene i kommunen, en såkalt "turistskatt". Bakgrunnen er et høyt antall turister i byen, og belastning på historiske bygg og områder.

Landstrøm

Bystyret har som mål at alle cruiseskip skal benytte seg av landstrøm mens de ligger til kai i Bergen, og har bedt byrådet gi høy prioritet til arbeidet med å realisere målet. Arbeidet er igangsatt i regi av Bergen Havn.

Tak på antall samtidige cruisepassasjerer i byen

Bergen kommune har satt et tak på 8000 cruisepassasjerer og maks 3 cruiseskip i byen på samme tid. Tiltaket er iverksatt, og i tett samarbeid med Bergen Havn vil tiltaket få full effekt fra 2021.

<u>Indikator, delmål 8.9</u>

Vi har ikke funnet gode og relevante indikatorer for dette delmålet.
--

11 BÆREKRAFTIGE BYER OG SAMFUNN

Mål 11: Bærekraftige byer og samfunn

Kobling til kommuneplanen

Gåbyen

Fremtidsrettet

Grønn

Drivkraft i regionen

Kompakt

Mangfoldig

Trygg

Særpreget

Bærekraftsmål 11 skal gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige.

Verden urbaniseres i en fart vi aldri har sett maken til. Mer enn halvparten av verdens befolkning bor i dag i byer, og andelen kommer til å fortsette og øke. Byene fungerer som smeltedigler fulle av ideer, handel, kultur, vitenskap og sosial samhandling. Samtidig står byene for 75 prosent av alle klimagassutslipp og store slumområder hindrer gode levekår.

Mer enn halvparten av verdens befolkning bor nå i byer. Ytterligere 2,5 milliarder mennesker vil flytte til byer innen 2050. Urbanisering skaper store muligheter og utfordringer. På sitt beste sørger byer for at mennesker kan leve gode liv og utvikle seg både økonomisk og sosialt, men de skaper også miljøproblemer.

82 prosent av Norges befolkningen bodde ved årsskiftet 2019/2020 i tettsteder ([SSB](#)). Norge har ikke slumområder, men de store byene opplever forskjell i levekår mellom bydeler.

I Bergen er ambisjonen at vi skal ha en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Bergen skal være en kortreist fossilfri by preget av gode nabolag og oppvekstmiljø, der folkehelse,

inkludering, klima, miljø, biologisk mangfold og sosial utjevning er viktig i all byutvikling, og der folk trives med å bo, drive næring, jobbe og leve. Byrådet vil stå for en bærekraftig byplanlegging som legger til rette for gange, sykling og kollektivreiser i dagliglivet. De korte, miljøvennlige hverdagsreisene er nøkkelen til å gjøre Bergen til nullutslippsby og en foregangsby i kampen mot menneskeskapte klimaendringer.

Bærekraftsmål 11 er det målet som aller tydeligst viser byenes rolle og relevans for å nå de globale målsetningene og nærmest alle delmålene er relevante.

Sikre allmenn tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester

Delmål 11.1) Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris, og bedre forholdene i slumområder.

Allmenn tilgang til tilfredsstillende boliger forutsetter at det bygges nok boliger med forsvarlig kvalitet. Alle trenger et sted å bo, og byrådsplattformen poengter at det er viktig at kommunen tar et særlig ansvar for å sikre at alle bergensere har tilgang til en bolig, i gode nabolag som forebygger ensomhet og isolasjon. Byrådet ønsker et mangfold av boliger, boligstørrelser, boligformer, innovative boligløsninger og arkitektonisk boligutforminger i byen.

I samfunnsdelen legges det til grunn at «takten i boligbyggingen må økes for å holde tritt med befolkningsutviklingen. Et større tilbud av utleieboliger vil kunne være med å dempe prispresset, og flere studentboliger vil gi mindre press på å gjøre om sentrumsboliger til hybler. Det er viktig å legge til rette for en utbygging som ikke øker transportbehovet som gir muligheter for gode energiløsninger. Vi må bygge opp under kollektivsatsing og Bergen som gåby, der de fleste daglige mål er innen gangavstand fra boligen. Det er også viktig å planlegge for en variert boligstruktur og en god balanse mellom bolig, arbeidsplasser og service i bydelene. Det må skapes en bykultur som inkluderer alle aldersgrupper og innbyggere med ulik bakgrunn og funksjonsnivå.»

Samfunnsdelen peker videre på utfordringen med at «fortetting medfører høy pris på areal i senterområdene. Dette kan gi økte boligpriser. Det er viktig å hindre sosial skjevhet i de nye byområdene, slik at alle grupper kan få anledning til å ta del i fordelene ved å bo og leve i kompakt by.»

Tilgang til tjenester er også viktig, og i samfunnsdelen er det lagt til grunn at «nye offentlige tilbud skal plasseres slik at de styrker senterstrukturen og bygger opp under nærmiljøkvaliteter. Tilbudene skal ligge i gangavstand fra boligene.»

Når man skal bygge boliger framover vil demografiske trekk, som en økende andel eldre innbyggere, kunne virke inn på hvordan vi bygger og boliger. I samfunnsdelen under overskriften «Fremtidsrettet» er det lagt til grunn at vi må bygge gode bomiljøer, der flest mulig kan mestre sin hverdag, bli boende i egen bolig og få økt livskvalitet.

Under overskriften "Mangfoldig" i samfunnsdelen står det at Bergen skal tilby gode boliger i et variert bomiljø. Bomiljøene utgjør en svært viktig arena for menneskers hverdagsliv og trivsel. Boområdene kan være en arena for sosialt fellesskap og er spesielt viktig for barns oppvekst. Bergen ønsker å fremme bomiljøer som er preget av mangfold. Alle boområder og byområder skal sikres gode sosiale møteplasser tilrettelagt for varierte aktiviteter for alle aldersgrupper. Universell utforming er viktig for å inkludere alle brukergrupper.

Det pågår et arbeid med «Program for boligforsyning», som oppfølging av samfunnsdelen og arealdelen. Programmet tar for seg den generelle boligforsyningen frem mot 2030, og ser på behov og potensiale for boligbygging innenfor vedtatt utbyggingsmønster, krav til kvalitet i boliger og bomiljø, samt krav til variasjon i type boliger. I tillegg skal man se nærmere på hvilke juridiske, økonomiske og administrative virkemidler kommunen har for å sikre boliger til ulik pris.

Boligmeldingen sier noe om hvilken boligpolitikk Bergen skal ha for det kommunale boligtilbudet i tiden framover.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for boligpolitikken inn mot temaene som er omtalt under.

Styrket samhandling knyttet til alminnelig boligforsyning

Målsettinger om boligbygging og behov for infrastruktur og tjenestetilbud må ses i sammenheng, og som en del av *Program for boligforsyning* utvikles et utbyggingsprogram som vektlegger samhandling og koordinering av ulike sektorstrategier internt i kommunen. Utbygging av boliger til det alminnelige boligmarkedet skjer i privat regi. Det er viktig å etablere god dialog med utbyggingsaktører for å kommunisere kommunens målsettinger og for å få forståelse for forhold som kan utfordre takten i boligbygging og prisnivå på boliger. Kommunen har inngått et samarbeid med NIBR om sosial bærekraft i urban planlegging og utvikling av «best practise» for strategisk planlegging som sikrer variasjon i det lokale boligmarkedet. På denne måten ønsker vi å hente kunnskap fra de fremste kunnskapsmiljøene på feltet. Videre ønsker kommunen å etablere et samarbeidsorgan/boligråd med representasjon fra utbyggere, konsulenter, akademia mv. og i tillegg bruke ByLab o.l. for å skape arenaer for dialog på tvers.

Tilrettelegge for tilstrekkelig boligbygging ut fra forventet vekst

Høy nok boligproduksjon er viktig for å forsyne boligmarkedet og holde boligprisene på et forsvarlig nivå. I arealdelen er det avsatt areal for boligbygging som ligger innenfor forventet befolkningsvekst i prognose fra 2016. I arbeidet med å lage en *temaplan for Bærekraftig boligforsyning mot 2030* arbeider man med å fastsette oppdaterte måltall for boligbygging fram mot 2030, der forventet befolkningsvekst og kommunens overordnede mål om å være et regionalt tyngdepunkt og bærekraftig utvikling legges til grunn. Måltall for samlet boligbygging balanseres mellom bydelene, ut fra mål om bærekraftig utvikling i alle bydeler. Det gjennomføres kartlegging av faktisk boligproduksjon og tiltak vurderes for å ivareta utbyggingsmål. Utbyggingspotensialet i fortettingssonen kartlegges nærmere, og det vil publiseres oppdatert oversikt over planreserve (andel ferdig regulerte boliger)

som ivaretar føringer i arealdelen. Dette vil inngå som kunnskapsgrunnlag i et utbyggingsprogram.

Tilrettelegge for variert boligsammensetning og bomiljø

Arealdelen stiller krav til variert boligsammensetning i nye utbyggingsprosjekt og krav til kvaliteter på uteoppholdsareal, lekeplasser, grøntareal og byrom ved boligene. Gjennom dette tilrettelegges det for mangfoldige bomiljø, der folk i ulike aldre, livsfaser og med ulik sosial og kulturell tilhørighet bor sammen. For å oppnå varierte bomiljø er det også viktig at vi bygger attraktive boliger, og boligpreferanser (hva folk legger vekt på ved valg av bolig) blant innbyggere (eldre og yngre) er kartlagt i 2020. Vi ser nærmere på funnene fra undersøkelsen, og vil vurdere behov for justeringer i krav til boligsammensetning og kvaliteter knyttet til boligen. Utbyggingspotensialet i fortettingssonen er under kartlegging i de ulike bydelene. Her vil man også se nærmere på behov for variasjon i typologi og boligstørrelser, ut fra eksisterende boligmasse/-tilbud.

Sikre en andel boliger til overkommelig pris

Målet er at alle skal disponere en bolig med rett kvalitet og størrelse, i et godt bomiljø, og med en boutgift tilpasset husstanden økonomiske situasjon. Barns behov for stabilitet og trygghet skal ivaretas i den videre utvikling av boligpolitikken i Bergen. Ved å tilby ulike tjenester som finansiering til kjøp av egen bolig, økonomisk støtte til å dekke boutgifter eller tilbud om kommunal utleiebolig, skal vanskeligstilte få hjelp på boligmarkedet. Boligområdet er i en positiv utvikling, det etableres stadig flere og spissede tiltak for ulike grupper vanskeligstilte. Samtidig har antall søkere som venter på boligtildeling aldri vært på et lavere nivå. Et stadig synkende antall boligsøkere er et resultat av en helhetlig innsats på området. Det er i tråd med forventet og ønsket effekt av boligprogrammet. Byrådet ønsker å fordele den kommunale boligmassen jevnere over hele kommunen, og å redusere opphopningen av kommunale utleieboliger i sentrale strøk. Det gjennomføres i samarbeid med utbyggere og utleiere.

For å oppnå en andel boliger til overkommelig pris kartlegger man kommunens virkemidler (juridiske, økonomiske og administrative) og skal foreslå tiltak. Her er bruk av kommunens eierrådighet (rollen som grunneier) et aktuelt virkemiddel. Det er igangsatt tre piloter som ser på kommunens rolle som grunneier (eierrådighet) som ett av flere virkemidler for å oppnå variasjon i pris på boliger: *Pilot Grønneviken* og *Program for utvikling av Dokken* og *områdeplan for Slettebakken*.

Tilrettelegge for variasjon i arkitektur og alternative boformer

Boliger med økt tilrettelegging for fellesskapsløsninger og deling, er en inkluderende boform. *Pilot Grønneviken* utvikler deleboliger med vekt på barnefamilier. *BOPILOT* er et forskningsprosjekt som har fokus på både deling og fellesskapsløsninger, og på å utvikle ulike metoder for medvirkning som skaper oppmerksomhet rundt og interesse for alternative boformer. Kommunen har også igangsatt en utredning knyttet til etablering av flytende boliger, som en annen alternativ boform.

Tilrettelegging for utsatte grupper

Kommunen og NAV samarbeider om initiativet *Housing First*. Veien mot et mer stabilt liv starter med et sted å bo; en helt vanlig bolig i et ordinært boligområde, et borettslag, et sameie eller hos privat utleier. Valgfrihet og brukerstyring er viktige

prinsipper i *Housing first*. Type bolig og oppfølging er individuelt, og basert på personens egne behov.

Trygge nabolag

For kommunen er det viktig å unngå fremvekst av en segregert by der boområde avgjør mulighetene for den enkelte. Varierte bomiljø i den tette byen med gode, offentlige sosiale møterom er en viktig tilnærming når byveksten skal håndteres. For å sikre stabile og trygge bomiljø i sentrum, er det viktig å forebygge hyblifisering og etablering av leilighetshotell, som kan føre til økt gjennomtrekk i beboermassen. Arealdelen har innført strengere søknadskrav for oppdeling av boenhet (hyblifisering), med hjemmel i plan- og bygningsloven § 31-6. Kommunen vil gjennom økt tilsynsvirksomhet kunne påse at boliger brukes til boligformål og at dette ikke fortreges av næringsvirksomhet i form av korttidsutleie. Borettslag og sameier kan for øvrig selv begrense korttidsutleie, ved å håndheve begrensninger med hjemmel i borettslagslova og sameielova.

Områdesatsing

Områdesatsing er et av flere verktøy bystyret i Bergen har valgt å benytte seg av for å bidra til å utjevne sosial ulikhet. Det er viktig å presisere at områdesatsingen kommer i tillegg til kommunens øvrige tjenester i områdene og lokalbefolkningen der. Områdesatsing, slik byrådet og bystyret i Bergen har vedtatt, innebærer en helhetlig og sammenhengende innsats i et nærmere definert geografisk område med levekårsutfordringer. Kommunen arbeider i tett samarbeid med innbyggere, næringsliv, lag og organisasjoner for å styrke områdets fysiske standard og styrke beboeres og brukeres innflytelse på hverdagsliv. En intensjon er å påvirke levekårsutfordringer på områdenivå, som betyr å ha fokus både på sted og på lokal befolkning. Bærebjelkene i områdesatsingen er:

- Fysisk og teknisk opprustning (eksempler som park- og lekeplasser, belysning, oppgradering av snarveier, trafikksikkerhetstiltak, parsellhager m.m.)
- Styrking av sosiale og kulturelle tiltak (eksempler som fritids- og kulturtilbud, nærmiljøarrangementer, språktrening m.m.)
- Etablering av arenaer for dialog og samarbeid med beboere og aktører i området (eksempler som folkemøter, ulike samarbeidsgrupper, utvalg, møteplasser som Gnisten, Elvetun, nærmiljølokaler i skolebygg m.m.)

Sentrale aktører i arbeidet er befolkningen selv, kommunen, regionale og statlige organer, fylkeskommune og private/kommersielle aktører. Samarbeid er et viktig stikkord.

Folkehelse rapporten fra 2019 gir et bilde av hvordan levekårsutfordringer er fordelt på ulike geografiske deler av byen, og på grunnlag av denne har områdesatsingen jobbet med å bidra til å bedre levekårene i Solheim Nord, Indre Laksevåg, Ytre Arna, Loddefjord og Olsvik. Det utarbeides nå en bystyresak hvor hovedspørsmålet blir hvorvidt man skal videreføre arbeidet i disse levekårssone eller flytte områdesatsingen til nye områder.

Indikator, delmål 11.1

Vi har ikke funnet gode og relevante indikatorer for dette delmålet.

Sikre allmenn tilgang til bærekraftige transportsystemer og bedre sikkerheten på veiene

Delmål 11.2) Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til trygge, lett tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris, og bedre sikkerheten på veiene, særlig gjennom utbygging av offentlige transportmidler og med særlig vekt på behovene til personer i utsatte situasjoner, kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne samt eldre.

Bybanen er det viktigste klima- og byutviklingsprosjektet i Bergen. Videre bybaneutbygging er avgjørende for å nå klima- og miljømålene, og byrådet ønsker en storstilt satsing på å bedre kollektivtilbudet i Bergensregionen.

Samfunnsdelen viser til at hensynet til grønn og bærekraftig utvikling skal være et overordnet prinsipp i kommunens planlegging og virksomhet. Trafikkøkningen må skje gjennom kollektivtransport, gange eller sykkelbruk, og kommuneplanen må derfor legge premissene for at en slik utvikling kan realiseres. Dette skal gi et mer miljøvennlig transportmønster, effektivisere arealbruken og redusere behovet for nedbygging av nytt areal.

Arealdelen er kommunens overordnede arealplan. Hovedgrepene i KPA2018 er:

- Å gå fra bilbasert til kompakt gåby
- Bestemmelser som sikrer god livskvalitet i bygde omgivelser
- Vektlegging av hensyn til blå og grønne arealer

I tillegg gir trafikksikkerhetsplanen en helhetlig oversikt over trafikksikkerhetsforholdene i Bergen og gir grunnlag for prioritering av trafikksikringsmidler gjennom *Handlingsplan for trafikksikkerhet 2019-2021 – kommunale veger og Tiltaksplan trafikksikkerhetstiltak i Miljøløftet 2018-2021 - fylkesveger*.

Målene om bærekraftige transportsystemet følges også opp gjennom en rekke tiltak. De fleste av disse prioriteres og gjennomføres innenfor Miljøløftet. Eksempler på tiltak er:

- Videre planlegging og utbygging av Bybanen
- Videreutvikling av øvrig kollektivtilbud, med særlig vekt på stamlinjenettet
- Transformasjon av arealkrevende nærings- og havneområder med sentral beliggenhet til byutviklingsformål med mer effektiv og miljøriktig arealbruk
- Videre utbygging av bossnettet i bysentrum
- Videreutvikling av gang- og sykkelvegnettet
- Etablering av «Snarveger» til bybanestopp

- Hjertesoner rundt skoler, ulike trafikksikkerhetstiltak
- Bysykkelordning

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for bærekraftige transportsystemer inn mot temaene som er omtalt under.

Kompakt by med struktur for gange, sykkel og kollektiv

Prinsippet for senterstrukturen er et nettverk av kompakte senterområder som blir lagt til grunn i planleggingen. Tette byområder med god kvalitet gir grunnlag for attraktive bo- og arbeidsmiljø, og for god livskvalitet for innbyggerne.

Transportbehovet må reduseres og effektiviseres ved overgang fra personbil til gange, sykkel og kollektivtransport. Gåbyen løser dette med å sikre at hvert senterområde har korte avstander mellom bolig og hverdagens målpunkt.

Mindre areal til parkering

Parkering i senterområdene skal skje i fellesanlegg. I en kompakt by må byens arealer primært benyttes til bebyggelse eller til aktive byrom. Parkerte biler beslaglegger store arealer og begrenser byrommenes bruksmuligheter, og bør derfor legges til anlegg under bakken, eller i bygg. Økende bruk av bildeleordninger, mobilitetspunkt og kommende selvkjørende biler vil redusere parkeringsbehovet og kunne frigjøre areal til andre formål – legges til grunn i planleggingen.

Fokus på grøntområder og vannveier

Sammenhengende blågrønne strukturer skal prege nye og fornyede byggeområder. De blågrønne strukturene skal sikre byens befolkning et variert friluftsliv, styrke det biologiske mangfoldet, og være naturlige vannveier og reservoarer for overvann og flom under ekstremvær. Målene følges opp gjennom krav til reguleringsplaner for nye byggeprosjekt innenfor den kompakte byen og ved å avslå forslag om nye prosjekt som ikke er i tråd med arealdelen.

Indikator, delmål 11.2

64 prosent

mener de har svært god eller god tilgang til kollektivtransport¹

Kilde og tall for flere kommuner: [Nasjonal reisevaneundersøkelse 2018](#)

Mer inkluderende og bærekraftig urbanisering som gir medbestemmelse

Delmål 11.3) Innen 2030 oppnå en mer inkluderende og bærekraftig urbanisering med mulighet for en integrert og bærekraftig bosettingsplanlegging og -forvaltning som gir medbestemmelse i alle

land.

Byrådet mål er at Bergen skal være en kortreist fossilfri by preget av gode nabolag og oppvekstmiljø, der folkehelse, inkludering, klima, miljø, biologisk mangfold og sosial utjevning er viktig i all byutvikling, og der folk trives med å bo, drive næring, jobbe og leve. Byrådet vil stå for en bærekraftig byplanlegging som legger til rette for gange, sykling og kollektivreiser i dagliglivet. De korte, miljøvennlige hverdagsreisene er nøkkelen til å gjøre Bergen til nullutslippsby og en foregangsby i kampen mot menneskeskapt klimaendringer. Byrådet ønsker å gjøre det lettere å bo, jobbe og leve kortreist.

Under overskriften "Kompakt" sier samfunnsdelen noe om hvordan kommunen vil videreføre urbanisering i byen. En kompakt bystruktur gir grunnlag for gode bo og livskvaliteter, aktive nærmiljø og en klima- og miljøvennlig byutvikling. Den reduserer reisebehovet og gjør at en stor del av reisene kan tas med gange, sykkel og kollektivtransport. Den kompakte byen skal derfor være fremtidens bystruktur for Bergen.

Paris-avtalen, kommunens overordnede klima- og miljømål og gjeldende arealdel skal ligge til grunn for byutviklingen i kommunen.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for bærekraftig urbanisering inn mot temaene som er omtalt under.

Kompakt by og urbanisering langs kollektivaksen

Gjennom behandlingen av KPA i 2019 ble det bestemt av Bergen skal videreutvikle en kompakt bystruktur med et nettverk av senterområder. Skoler, barnehager, idrett, helse- og omsorgstjenester og kulturtilbud skal plasseres slik at de styrker senterstrukturen og bygger opp under nærmiljøkvaliteter i gangavstand fra boligene.

Hovedprinsippet for senterstrukturen er et nettverk av senterområder bygget omkring kollektivaksene. Byens beliggenhet mellom fjellene gir en naturlig båndby med korte avstander både til senterområder og grønnstruktur.

Trygge og levende nabolag

Trygge uteområder og uformelle møteplasser som frister til opphold og sosial kontakt, kan øke følelsen av tilhørighet til nærmiljøet. Sosiale møteplasser kan være aktivitetssentre for unge og eldre, kultur- og samfunnshus, byrom, parker og lekeplasser. Tilgjengelighet er avgjørende for at møteplassene skal bli brukt. Mål følges opp gjennom krav i reguleringsplaner for ny bebyggelse. Det er fokus på energi- og miljøløsninger i plan- og byggesaker og det er krav om utarbeiding av klimagassregnskap i alle saker. For å sikre varierte boligmiljø er det krav om varierte størrelser på leiligheter/boliger, særlig for å sikre tilrettelegging for familieboliger i byfortettingssonene.

Gjennom det pågående forskningsprosjektet Bopilot i Grønnevikken utvikles alternative boligløsninger med stor vekt på dialog med eiendomsaktørene og dele- og sambruksløsninger. Hovedformålet er å tilrettelegge for mer sosialt inkluderende og klimavennlige by- og boligomgivelser i utbyggingen av den kompakte byen.

Kultur som å sikre inkluderende og bærekraftig urbanisering

Kommunen arbeider systematisk med å sikre at alle kan ta del i kunst og kultur, og være aktive deltagere i organisasjonssamfunnet. Åpenhet for alle, uansett

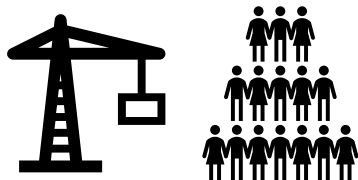
utdanning, inntekt, etnisitet, kjønn, funksjonsnivå eller livssyn er en bærebjelke i Bergens kulturpolitikk. Målsetningen er med i alle deler av arbeidet. Noen sentrale steg de siste to år er:

- Bergen kommune har et systematisk og finmasket tilskuddssystem som sikrer at Bergen har et bredt kunst- og kulturtilbud som både dekker alle ulike typer kultur, alle sosiale grupper og alle geografiske deler av byen. Dette kulturliv er en del av grunnmuren for en inkluderende og bærekraftig urbanisering.
- En ny plan for økt deltakelse og mangfold i kulturbyen Bergen er under ferdigstilling, denne vil øke vektleggingen av at alle grupper skal være med i kulturbyen Bergen.
- Det jobbes systematisk med områder med svake levekår. Største pågående prosjekt er et publikumsutviklingsprosjekt i Bergen vest som tar sikte på å løfte deltagelsen og den kulturelle kapitalen til barn i ytre del av Laksevåg bydel.
- Bibliotek er ett av de mest inkluderende tilbudene Bergen har. Det er i 2019 åpnet en ny filial på Slettebakken, og i 2020 en utvidet filial i Åsane og det arbeides med ny filial i Laksevåg.
- Kulturskolen stiller med friplasser til familier med svak økonomi, og et aktivitetskort med gratis tilgang til 32 viktige kulturaktiviteter og institusjon gjøres tilgjengelig via NAV til barn og unge i familiene med svakest økonomi.
- Det nye kulturhuset i Åsane følger opp arbeid med å sikre kulturarena i alle deler av Bergen til et bredt kulturliv og et deltagende sivilsamfunn.
- Etablering av et barnefamiliepanel som gir et nytt og detaljert innsyn i barn og unges kultur, idretts og fritidsaktiviteter, både faste og publikumsaktiviteter. Redskapet gjør det mulig å spisse innsatsen til de som faller utenfor eller har vansker med å delta.

Indikator, delmål 11.3

Ved å se på forholdet mellom befolkningsvekst og veksten i bebygd areal (med bebygd areal mener vi areal nytt til bebyggelse og anlegg, men utelater «Grønne områder, idretts- og sportsområder») kan vi si noe om Bergen ble fortettet eller ikke. I 2019 økte folketallet i Bergen med 0,96 prosent, mens det bebygde arealet i kommunen kun økte med 0,4 prosent. Det betyr at Bergen ble fortettet.

Delmålet legger også vekt på medbestemmelse og Bergen kommune legger til rette for medbestemmelse ved bruk av innbyggerdialog, høringer, folkemøter osv.

Bergen ble fortettet

Medbestemmelse

Kilde og tall for flere kommuner: SSB, tabell [09594](#) og [07459](#)

Verne om og sikre verdens kultur- og naturarv.

Delmål 11.4) Styrke innsatsen for å verne og sikre verdens kulturarv.

Byrådsplattformens tilnærming til dette er knyttet til reiseliv. Byrådet ønsker å jobbe for å innføre en destinasjonsavgift for cruiseturister og begrenning av antall cruiseskip samtidig i havnen. Inntektene vil blant annet bli brukt til å vedlikeholde og rehabilitere UNESCOs verdensarvsted, middelalderkirkene, andre særskilte severdigheter i Bergen, samt sentral infrastruktur som benyttes av turister, herunder flere offentlige toaletter i bykjernen.

Under overskriften "Særpreget" i samfunnsdelen skal Bergen ta vare på og videreutvikle byens særpreg. Det å hegne om og foredle byens historiske kulturlandskap er en prioritert oppgave. Den delen av byen som har røtter i middelalderen står i en særstilling. Vi må være forsiktige med å tilføre elementer som forstyrrer opplevelsen av dette unike kulturlandskapet. Samtidig har de historiske delene av byen tradisjonelt vært de mest aktive og livlige. Den historiske bykjernen må ikke reduseres til et museum eller en arena for fest og moro når årstiden og været tillater det. Vi skal legge til rette for god tilgjengelighet for alle og må stimulere til vern gjennom bruk.

Bryggen ble innskrevet på UNESCOs verdensarvliste i 1979, og Bergen kom i 2015 med i UNESCOs nettverk for kreative byer innen gastronomi. Forvaltningsplan for verdensarvstedet Bryggen skal nå rulleres, og oppdatert plan vil gi føringer for hvordan vi verner og sikrer vår kulturarv. Cruisestrategien og oppfølgingen av denne vil også ha betydning for vern og begrenning av turister til Bryggen. Planen "Matbyen Bergen 2019-2023" gir retning for matsatsingen i Bergen, og for hvordan kommunen skal følge opp sitt medlemskap i Unesco kreative byer.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for å styrke kultur- og naturarv inn mot temaene som er omtalt under.

Turistskatt

I 2019 bad bystyret byrådet å etablere en prøveordning for frivillig fellesgodefinansiering sammen med næringslivsaktørene i kommunen, en såkalt "turistskatt". Bakgrunnen er et høyt antall turister i byen, og belastning på historiske bygg og områder. I tillegg bad bystyret byrådet om å arbeide for innføringen av en cruiseturistskatt.

Internasjonalt samarbeid

Bergen kommune er med i UNESCO-nettverk både for verdensarvstedet Bryggen og matbyen Bergen. Nettverkene bidrar til å profilere Bergen internasjonalt, samt tilgang til erfaringsutveksling og samarbeidsmuligheter.

Vern av kulturminner

Gjennom vedtak av *Identitet med særpreg – kulturminnestrategi for Bergen kommune* og *forslag til Strategi for sjøfronten i Bergen sentrale deler* i 2019 er det utarbeidet et godt grunnlag for å ivareta hensynet til byens historiske minnesmerker og bebyggelse. Kulturminnestrategien følges nå opp med en egen kulturminneplan. Gjennom gjenbruk av bygg med verneverdier som Tine meieri, Martens brødfabrikk

og havnebygninger, føres historiske verdier videre med tilrettelegging for moderne bruk. Sterke hensyn både til verneverdier og byutviklingsbehov, gir også krevende vurderinger for å finne løsninger som balanserer begge hensyn.

Gjennom vedtak av *Identitet med særpreg – kulturminnestrategi for Bergen kommune* og utleggelse av *Strategi for sjøfronten i Bergen sentrale deler* i 2019 er det utarbeidet et godt grunnlag for ivaretaking av hensyn til byens historiske minnesmerker og bebyggelse. Gjennom gjenbruk av bygg med verneverdier som Tine meieri, Martens brødfabrikk og havnebygninger føres historiske verdier videre med tilrettelegging for moderne bruk. Sterke hensyn både til verneverdier og byutviklingsbehov, gir også krevende vurderinger for å finne løsninger som balanserer begge hensyn.

Sikre kulturarven

Kommunen arbeider for å sikre Bergens kulturarv blant annet gjennom arkiv, bibliotek og tilskudd til museer og kulturvern. Sentrale tråder i dette arbeidet omfatter:

- Bergen byarkiv er ett av Norges ledende arkiv for privatarkiv og sikrer således en bred innsikt i utviklingen av Bergen som by. Deler av dette arkiv er også av internasjonal betydning der Lepraarkivet er et UNESCO-verdensminne.
- Bergen offentlige bibliotek er byens mest inkluderende kulturtilbud med bred formidling av både norsk og verdenskultur. Biblioteket har også bøker og medier på en rekke verdensspråk og på språkene til innvandrergrupper. Biblioteket er et trygt og åpent møtested for alle alder og grupper.
- Bergen har museer som sikrer både byens og verdens kulturarv. Det er et varig arbeid med å sikre formidling og bevaring. Sentrale pågående prosjekter omfatter restaurering av Det hanseatiske museum, som er en del av verdensarven Bryggen, nye basisutstillinger på Bryggens museum og KODE 4, samt oppgradering av bygninger.
- Bergen bærer på viktige deler av den internasjonale marine og maritime historien. De siste årene er det kommet nytt fiskerimuseum og restaurert en rekke historiske fartøy inkludert seilskipet Statsraad Lehmkuhl samt etablert grunnlaget for at Bergen skal få et nasjonalt veteranskipshavn.
- Restaureringen av middelalderkirkene Korskirken og Domkirken er et stort prosjekt som vil være i ett tiår og som følger opp de vellykkede restaureringene av Mariakirken og Fana kirke.

Bevaring av trehusbebyggelse

Det å bevare den tette trehusbebyggelsen er blant annet viktig for å bevare de kulturhistoriske verdiene i området. Det er derfor vedtatt en brannsikringsplane som gjelder for de definerte tolv tette trehusområdene i Bergen kommune, samt et i Osterøy kommune (ref. kartlegging gjennomført av direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og riksantikvaren (RA) i 2005). Planen inneholder spesifikke forebyggende tiltak som hindrer at brann oppstår. Videre inneholder den både aktive og passive brannsikringstiltak som reduserer risikoen for områdebrann.

I tillegg inngår disse områdene i egne hensynssoner for kulturminne i kommuneplanens arealdel.

For å bevare trehusbebyggelsen er det blant annet gjennomført informasjonstiltak om brannsikkerhet i den tette trehusbebyggelsen, det er innført totalforbud mot bruk av fyrverkeri i området, gjennomføring av ukentlige øvelser og befaringer, samt innkjøp av liten brannbil med spesielt egnet utstyr.

Indikator, delmål 11.4

Vi har ikke funnet gode og relevante indikatorer for dette delmålet.

Redusere negative konsekvenser for miljøet i storbyene

Delmål 11.6) Innen 2030 redusere negative konsekvenser for miljøet i storbyene målt per innbygger, blant annet ved å legge særlig vekt på luftkvalitet samt offentlig og annen form for avfallshåndtering.

I byrådsplattformen utpekes biltrafikk, sjøfart og eldre fyringsovner som de største kildene til lokal miljøforurensning og byrådet ønsker derfor å opprettholde gode støtteordninger for tiltak som bedrer byluften. Å bekjempe lokal luftforurensning krever en miljøvennlig byutvikling som gir redusert transportbehov. Byrådet ønsker også å innføre nullutslippssoner i sentrum og beholde muligheten til å forhøye takstene i bomringen på dager der det er meldt om fare for høy luftforurensning, og om nødvendig innføre andre restriksjoner på bilkjøring og parkering for å beskytte befolkningens helse.

I samfunnsdelen poengteres at alle skal sikres luft og vann av god kvalitet. Rent vann er viktig for folkehelsen, og luftkvaliteten skal være god hele året.

Grønn strategi og tiltaksplan for luftkvalitet i Bergen legger føringer for god luftkvalitet gjennom hele året. Bergen er en foregangsby for avfallsinnsamling, blant annet ved at deler av bossnettet ble tatt i bruk fra høsten 2015. Bossbiler som forsvinner fra sentrum vil bidra til mindre utslipp av klimagasser og til bedre luftkvalitet.

Fra 2021 blir det forbudt med ikke-rentbrennende ildsteder i Bergen. Kommunen gir tilskudd på 5000 for å bytte ut ildsted, eller bytte peisinnsetts. Forbudet skal bidra til bedre brannsikkerhet og luftkvalitet.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for luftkvalitet og avfallshåndtering inn mot temaene som er omtalt under.

Tids- og miljødifferensierte bompenger

Rushtidsavgift eller tidsdifferensierte bompenger er innført for å redusere trafikk inn mot sentrum. Tiltaket er også et relevant tiltak for å få ned NO₂-utslippene, både ved at det har en trafikkavvisende effekt og ved at trafikken flyter jevnere. Jevnere trafikk gir mindre utslipp av NO₂. Byer som har innført rushtidsavgift har fått en trafikknedgang på 15-25 prosent og har også fått redusert lokal luftforurensning. Innføringen av tidsdifferensierte bompenger i 2016 har gitt varige effekter i

form av nærmere 15 prosent reduksjon i trafikk i rushtid og om lag 5 prosent reduksjon i trafikken gjennom døgnet.

I 2018 ble det også innført miljødifferensierte bompengetakster, for ytterligere å stimulere til overgang til mer klima- og miljøvennlige kjøretøy. Blant annet er det innført stor differensiering for tunge kjøretøy som belønner rene kjøretøy.

I 2019 ble det etablert ytterligere 15 bomstasjoner, hovedsakelig i bydelene. Formålet med dette var blant annet å redusere trafikk og utslipp også i større grad i bydelene.

Bedre kollektivtilbud

Et bedre kollektivtilbud vil bedre framkommeligheten i byen og bedre luftkvaliteten ved at det blir færre biler på veiene. Bergen kommune skal støtte opp under kollektivtrafikk gjennom en aktiv politikk for bedre framkommelighet for kollektivtrafikken, samt tilrettelegging for innfartsparkering for biler og sykler. Byrådsplattformen presiserer at det for byrådet er et krav at eventuelle nye innfartsparkeringsplasser dokumenterer at dette fører til redusert personbiltrafikk.

Bybanen til Fyllingsdalen er under bygging og Bybanen til Åsane er under planlegging.

I 2020 er det blant annet vedtatt at å bedre gangtilkomsten til kollektivtraseer på Laksevåg og det er gjort prinsippvedtak om hovedkorridorer for stamlinjer kollektivsystemet i Bergen vest. Dessuten er det i 2020/2021 oppstart av nytt bussanbud med elektriske busser og forlengelse av trolleybuslinjen til Laksevåg.

Indikator, delmål 11.6

I 2018 håndterte BIR Privat 151 867 tonn husholdningsavfall. Av dette ble 39 646 tonn materialgjenvunnet og 83 816 tonn energigjenvunnet. Den totale mengden gjenvunnet avfall var 123 462 tonn.

Det er også relevant å se på luftkvaliteten i Bergen, som i 2019 var god. Forskriftens krav til lokal luftkvalitet og nasjonale mål for luftkvalitet ble overholdt ved alle målestasjonene. I 2019 har årsmiddel for nitrogendioksid (NO₂) og svevestøv vært langt under grenseverdiene i forurensningsforskriften ved samtlige målestasjoner.

Gjenvinningsgrad av kommunalt avfall

81,3 prosent

Luftkvalitet

Bergen har hatt god luftkvalitet i 2019.

Kilde: [BIRs årsrapport for 2018](#) og [Årsrapport Luftkvalitet i Bergen 2019](#).

Allmenn tilgang til grøntområder og offentlige rom

Delmål 11.7) Innen 2030 sørge for allmenn tilgang til trygge, inkluderende og lett tilgjengelige grøntområder og offentlige rom, særlig for kvinner, barn og eldre samt personer med nedsatt funksjonsevne.

Byrådet ønsker å etablere flere gatetun, miljøgater, nullutslippssoner, bilfrie områder, naturterreng, offentlige byrom og grøntområder i alle bydeler. Byrådet ønsker også å sikre strandsonen og sjøfronten slik at den er tilgjengelig for alle bergensere og verne om allemannsretten. Byrådet ønsker å plante flere trær og nyttevekster i bykjernen og i bydelene, vedlikeholde parker og grøntområder og bevare og utvikle blå-grønne-strukturer i all byutvikling. Som en del av dette arbeidet ønsker byrådet å etablere flere offentlige felleshager og parselhager og støtte opp om slike initiativ fra frivillige lag og organisasjoner.

Under overskriften "Grønn" i samfunnsdelen skal Bergen styrke den blågrønne strukturen som del av rekreasjonstilbudet. Med et nett av parker, byrom og gode koblinger til sjø, kan vi binde by og natur sterkere sammen. Dermed kan de fleste finne seg til rette langs turveier og allmenninger, både på vei til Vidden og til Verftet. Det skal være kort og enkelt å oppsøke naturområder. Særlig må det legges vekt på tilrettelegging av turveier som er lett å bruke og som gir en god kontakt til naturområder. Bergen har gode erfaringer med fjellveier. Her er terskelen lav og

utbyttet høyt for svært ulike brukergrupper. De gir gode naturopplevelser, og kan introdusere nye brukere.

Det er et nasjonalt miljømål å sikre områder av verdi for friluftslivet. Alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen ellers. Kommunen vurderer behovet for turveier, parker og byrom, lekeområder og badeplasser i all relevant planlegging. Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for grøntområder inn mot temaene som er omtalt under.

Øke allmenn tilgang til grøntområder

Det er utført og dels pågår arbeid med en rekke tiltak som vil øke allmenn tilgang til grøntområder:

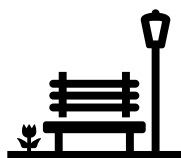
- Løvstien, turvei langs Løvstakken
- Nye offentlige plasser og byrom som Fløttmannplassen på Damsgård og Møhlenpris ved BI
- Aktivitetsplasser og nærmiljøanlegg
- Bystrand i Store Lungegårdsvannet
- Nordåsvannet, økt tilgjengelighet langs vannet
- Stoltzekleiven og Oppstemten, tilrettelagte turstier for økt bruk
- Mer tilgjengelig sjøfront i bysentrum gjennom Strategi for sjøfronten
- Til byens 950 årsjubileum er Jubileumsstien etablert, en tursti fra sør til nord
- Ivaretaking av bytrær (det er vedtatt en strategi for bytrær og forslag til tiltaksplan er under arbeid)

Gjenstående utfordringer er knyttet til mer hensyn til økologiske forhold på land og sjø, sikre gjennomgående blågrønne strukturer, rydde i forurensede områder og sikre offentlige byrom for opphold i områder med fortetting.

I planstrategien, som bystyret vedtok i september 2020, kommer det fram at det skal utarbeides en ny overordnet strategi for blågrønn infrastruktur. Strategien vil bli fulgt opp av en rekke planer, eksempelvis plan for naturmangfold.

Indikator, delmål 11.7

For denne indikatoren er det relevant å vise andel av innbyggerne som oppgir at de har god tilgang til grøntareal, natur- og friluftsområder og offentlige bygg. Det er også relevant å se på hvor stor del av innbyggerne som i stor grad føler seg trygge i nærmiljøet.

God tilgang til grøntareal¹
88 prosent

God tilgang til natur- og friluftsområder¹
93 prosent

God tilgang til offentlige bygg¹
71 prosent

I stor grad føler seg trygge i nærmiljøet¹

84 prosent

Kilde og tall for andre kommuner: [Folkehelseundersøkelsen i Hordaland, 2018](#)

Støtte positive økonomiske, sosiale og miljømessige forbindelser mellom byområder, omland og spredtbygde områder

Delmål 11.a) Støtte positive økonomiske, sosiale og miljømessige forbindelser mellom byområder, omland og spredtbygde områder

ved å styrke nasjonale og regionale utviklingsplaner.

For byrådet er det åpenbart at mer samarbeid er avgjørende for å lykkes med å nå Bergen, Vestlandet, Norge og verden sine mål. Byrådet vil derfor i perioden styrke samarbeidet med omegnskommunene og regionen, samt styrke den internasjonale tilstedeværelsen og engasjementet. Et sterkt Vestland er bra for utviklingen av Norge og kan være en konstruktiv kraft i samarbeid med, og motmakt til, nasjonale styresmakter. Kommunen har ingen eksplisitte planer på dette feltet, samarbeidet er i stor grad kanalisert gjennom oppfølging i eksterne samarbeidsfora og i Bergensalliansen.

Samfunnsdelen er tydelig på hvilken rolle Bergen skal spille for å følge opp dette punktet under overskriften "Drivkraft i regionen". Bergen skal være en pådriver for økt samarbeid og fellesskap i regionen. Samtidig skal Bergen ta vare på og utvikle sine kvaliteter og fremstå som et attraktivt midtpunkt i en spennende landsdel. På transportsektoren er det mange utfordringer som krever gode løsninger. Bergen har infrastrukturprosjekter som betjener både byen og regionen. Europaveiene E16 og E39 har viktige roller for å sikre byregionens tilgjengelighet og kontaktbehov. Havn, flyplass og jernbaneterminal er nødvendige knutepunkt som må fungere for å sikre et konkurransekraftig og fremtidsrettet næringsliv, og sikre byens posisjon som hovedstad på Vestlandet. Bergen lufthavn, Flesland er Norges nest største lufthavn og hovedflyplass for Vestlandet, og et viktig knutepunkt for turister og næringsliv.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for å følge opp samarbeid i Bergensregionen inn mot temaene som er omtalt under.

Miljøløftet

Miljøløftet er samlebetegnelsen på byvekstavtalen i Bergen og den nye bompengepakken. Byvekstavtalen for Bergensområdet ble signert 24. september 2020 og inkluderer nabokommunene Alver, Askøy, Bjørnafjorden og Øygarden. De neste 20 årene skal det bygges mer bybane, sykkelveier, fortau og miljøgater, i tillegg til utbedringer og trafikksikring av veinett. Sammen skal partene kutte bilkø og klimagassutslipp og sørge for at alle kommer lett og trygt fram i byen vår, i størst

mulig grad med klima- og miljøvennlige transportmidler. Med dette legges det til rette for en mer samordnet areal- og transportpolitikk for hele det funksjonelle byområdet. Ny byvekstavtale vil derfor være en helt konkret og direkte oppfølging av målsettingene formulert i samfunnsdelen. Bystyret vedtok i juni 2020 det første handlingsprogrammet for Miljøløftet 2021-2024, som baserer seg på ny byvekstavtale.

Bergensalliansen

Byrådsleder leder Bergensalliansen som søker samarbeid mellom aktørene i regionen i strategisk viktige saker for byregionen, og er den viktigste møteplassen for den politiske ledelsen i regionen. Samarbeidet omfatter fra 1. januar 2020 17 kommuner med til sammen 457 000 innbyggere i Bergensområdet.

Indikator, delmål 11.a)

Samarbeid

Bergen kommune samarbeider og inngår i regionale og nasjonale utviklingssamarbeid.

Begrense og tilpasse til klimaendringer samt evne å motstå og håndtere katastrofer

Delmål 11.b) Innen 2020 oppnå en betydelig økning i antall byer og bosettinger som vedtar og gjennomfører en integrert politikk og plan med sikte på inkludering, bedre ressursbruk, begrenning av og tilpasning til klimaendringer samt evne til å motstå og håndtere katastrofer, samt utvikle og iverksette en helhetlig og altomfattende risikostyring i forbindelse med katastrofer, i tråd med Sendai-rammeverket for katastrofeberedskap 2015-2030.

Byrådsplattformen sier hvordan Bergen i de kommende tiårene vil merke klimaendringene i form av blant annet økt nedbør, mer ekstremvær og høyere havnivå. Derfor ønsker byrådet å øke satsingen på klimatilpasning gjennom å fortsette oppgradering av vann og avløpsnett, og åpning av elver og bekker som er lagt i rør, slik at byen i større grad er i stand til å tåle store mengder med nedbør. Byrådet mener det er nødvendig å gjennomføre tiltak for å beskytte Bryggen og annen verneverdig bebyggelse mot havnivåstigning og stormflo.

Bergen kommunes satsing på etableringen av «Samfunnssikkerhetens hus» styrker kommunens og regionens arbeid innen samfunnssikkerhet og beredskap vesentlig, og gir bysamfunnet en forebyggende beredskapsevne til å oppdage farehendelser under utvikling og til proaktivt å kunne forhindre at farehendelsene får utvikle seg til ulykker og kriser.

Under overskriften "Trygg" i samfunnsdelen stadfester kommunen at Bergen kommune skal arbeide systematisk med å forebygge og håndtere uønskede hendelser. Et kontinuerlig fokus på samfunnssikkerhet er nødvendig for å kunne forhindre både kjente og til nå ukjente samfunnstrusler. Gode og innarbeidede rutiner for kartlegging, vurdering og håndtering av risiko er nødvendig for alle nivåer av tjenesteproduksjon i bysamfunnet.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for å sikre helhetlig politikk og plan for klimatilpasning inn mot temaene som er omtalt under.

Oppdaterte planer

Både Grønn Strategi og risiko- og sårbarhetsanalysen (ROS-analysen) gir føringer for hvordan kommunen tilpasser seg til klimaendringer og risiko forbundet med klimaendringer. Begge planene skal oppdateres, og tilpasses til ny kunnskap og utfordringer. Handlingsplan mot støy i Bergen 2013-2018 er under revisjon, og forventes å være ferdig politisk behandlet innen første halvår 2021.

Se også [Delmål 13.1\) Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer i alle land.](#)

Indikator, delmål 11.b)

Lokale strategier

Bergen kommune vedtar og gjennomfører lokale strategier for samfunnssikkerhet og beredskap i tråd med tilsvarende nasjonale strategier.

Mål 13: Stoppe klimaendringer

Kobling til kommuneplanen

Bærekraftsmål 13 fremsetter mål om at vi skal handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Klimaendringer er et globalt spørsmål og kjenner ingen landegrensener. Derfor må vi også finne globale løsninger. I tillegg til å kutte i utslipp og fange og lagre CO₂, må det satses langt mer på fornybar energi og annen ren energi.

Forskerne i FNs klimapanel mener at to graders temperaturøkning er grensen for hva naturen kan tåle. Stiger temperaturen mer enn det vil klimaendringene bli ukontrollerbare. På klimatoppmøtet i Paris i 2015 ble verdens ledere derfor enige om en ny avtale. Der forplikter landene seg til å gjøre alt de kan for at temperaturen ikke skal stige mer enn to grader, og helst ikke mer enn 1,5.

Både Norge og Bergen kommune har forpliktet seg til de globale målene, og tatt det inn i planer og strategier på klimafeltet.

For dette bærekraftsmålet er noen delmål tydelig myntet på nasjonalt nivå eller rettet mot situasjonen i utviklingsland. De mest relevante delmålet for Bergen kommune handler om å styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer.

Stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer

Delmål 13.1) Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer i alle land.

Byrådsplattformen viser at Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Klimaendringene er vår tids største utfordring og viktigste solidaritets sak. Bergen bystyre har derfor erklært klimakrise. Klimatiltak er ikke noe som skal gjennomføres et annet sted til en annen tid, og byrådet vil følge opp krisevedtaket med tiltak som viser at vi tar ansvar og som vil gjøre Bergen til Norges mest klima- og miljøvennlige by i tråd med Paris-avtalen. Byrådsplattformen presiserer at byrådet vil øke satsingen på klimatilpasning gjennom å fortsette oppgradering av vann- og avløpsnett, og åpning av elver og bekker som er lagt i rør, slik at byen i større grad er i stand til å tåle store mengder med nedbør. Byrådet mener det er nødvendig å gjennomføre tiltak for å beskytte Bryggen og annen verneverdig bebyggelse mot havnivåstigning og stormflo.

Den grønne og klimasmarte byen går igjen i hele samfunnsdelen.

Klimagassutslippene skal reduseres med 50 prosent fra nivået i 1990 til 2030. Bergen skal ta sin del av ansvaret for å unngå global oppvarming ved å legge til rette for et klimasmart samfunn frem mot 2030. Klimatilpassing skal prioriteres i planlegging og tilrettelegging slik at Bergen blir godt forberedt på ekstremvær i fremtiden. Byens infrastruktur over og under grunnen må utvikles, slik at den har kapasitet til å ivareta vekst og endringer i klima på en forsvarlig måte.

De viktigste kommunale planene for å følge opp dette området er arealdelen *KPA2018*, *Grønn strategi* og *Risiko og sårbarhetsanalyse (ROS)*. Arbeidet med rullering av *Grønn strategi* er i gang. Kommunens hovedstrategi er å forankre arbeidet med tilpasning til klimaendringer i kommunens arbeid med risiko og sårbarhet og i kommunens øvrige planer.

I 2020 har kommunen opprettet en ny Klimaetat for å styrke kommunens arbeid på klimafeltet og etaten får en aktiv rolle med å nå målet om å bli Norges grønneste storby. Klimaetaten er en uavhengig fagetat som gir politikerne tydelige råd og føringer om hva som skal til for å nå klimamålene vi har satt oss.

Det er forventet at nedbøren skal øke i takt med klimaendringene. Våtere vær og fortetting av byen øker utfordringene med å ta hånd om overvannet.

Kommunedelplan for overvann er et skritt på veien til hvordan Bergen skal løse disse utfordringene på best mulig måte. Formålet med planen er å ivareta overvannshåndtering i arealplanleggingen. Arealer skal planlegges slik at de sikres mot skader som følge av oversvømmelse/flom og klimaendringer.

Bergen kommune har tidligere gjennomført omfattende kartlegginger knyttet til skredfare, vind, flom, nedbør, vannstand og havnivåstigning. Kommunen benytter denne kunnskapen ved plan- og byggesaksbehandlingen. Det stilles krav om ROS-analyser i alle saker for å kunne identifisere eventuell uakseptabel risiko og vurdere avbøtende tiltak. Rammeplan for vann og avløp (også kjent som VA-rammeplan) skal inngå i alle reguleringsplaner.

Det vil alltid være nødvendig å tilegne seg ny kunnskap og erfaringer ved å delta i samarbeidsprosjekter internasjonalt og nasjonalt. Gjennom lokalt, nasjonalt og internasjonalt samarbeid søker kommunen blant annet kompetanseutvikling og økt kunnskap om bruk av prognoseverktøy. Bergen kommune har deltatt/deltar i internasjonale prosjekter som BINGO, BEGIN, MARE og CAMINO.

Indikator, delmål 13.1

Bergen kommune styrker evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer ved å vedta og gjennomføre lokale strategier for samfunnssikkerhet og beredskap i tråd med tilsvarende nasjonale strategier.

0 personer
døde, fordrevet eller savnet
på grunn av naturkatastrofer i
2019.

Mål 14: Liv under vann

Kobling til kommuneplanen

Bærekraftsmål 14 har målsetninger om å bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Det er verdenshavene – deres temperatur, kjemi, strømninger og liv – som driver de globale systemene som gjør det mulig for mennesker å leve på jorda. Regn, drikkevann, været, klimaet, mye av maten vår og til og med lufta vi puster inn er til syvende og sist regulert av havet.

Marine næringer er viktige for å dekke økende etterspørsel etter mat, energi og medisin i framtiden. Slik byr havet også på muligheter for nye arbeidsplasser og økonomisk vekst.

Regjeringen satser på hav og Norge har tatt en internasjonal lederrolle i globale havspørsmål. Bergen er den viktigste havbyen i Norge. Her er de viktige nasjonale og internasjonale marine og maritime nærings; kunnskaps og forvaltningsmiljøer. Maritim næring, marin næring, olje- og gassnæringen og fornybar energi, med tilhørende landanlegg og leverandørindustri, skaper arbeidsplasser og bidrar med stor verdiskaping. Bergens styrke er helheten og en felles satsing.

For dette bærekraftsmålet er en rekke delmål myntet på nasjonalt nivå, eller tydelig rettet inn mot forskning. Det mest relevante delmålet for Bergen kommune om å forhindre og redusere havforurensing.

Forhindre og redusere havforurensing

Delmål 14.1) Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensing, særlig fra landbasert virksomhet, herunder forurensing forårsaket av flytende vrakrester og næringsstoffer.

Byrådsplattformen trekker fram satsingen på havbyen Bergen, og i denne sammenheng blir samarbeidet mellom det offentlige, private bedrifter og forskning avgjørende for å få bukt med problemet. Videre pekes det særlig på utfordringer knyttet til plast som havner i havet.

Samfunnsdelen trekker fram at det er viktig å redusere risikoen for miljøgifter i vassdrag og for at vann og fjord skal ha god kvalitet, må vi hindre forurensing til fjorder og vann.

Utfordringer knyttet til forurensing i havet er ivaretatt i kommunens *Tiltaksplan mot plast og marin forsøpling*. Bergen kommune skal være en aktiv pådriver for strandrydding, et hav uten plast, mikroplast og miljøgifter.

Bergen kommune har valgt å styre sin innsats for å redusere havforurensing inn mot temaene som er omtalt under.

Regionalt samarbeid

God oversikt over fagmiljøer og nettverk er en forutsetning for å gjøre best mulig bruk av kunnskap og erfaring. Dette innebærer at kommunen følger med på det som skjer innenfor temaet marin forsøpling med særlig fokus på aktiviteter i nærområdene, søker kontakt med fagmiljøer og bringe sammen aktører, bygger og støtter nettverk. Dette skjer eksempelvis gjennom samordningsmøter, aktiv deltakelse i BOF-prosjektet og gjennom utvikling av Hordalandsmodellen.

Strandrydding

Frivillig innsats har så langt vært bærebjelken for strandrydding. Potensialet i denne ressursen utløses ved å følge opp kommunens *Plan for frivillighet* som bystyret vedtok i 2015. Kommunen informerer om aktiviteter i samarbeid med institusjoner som er engasjert i arbeidet med marin forsøpling, eksempelvis Akvariet og Universitetet i Bergen. Gjennom prosjektene *Plastjakten* og *Slurpen* har kommunen både støttet strandrydding og sikret dokumentasjon for videre arbeid mot plastforsøpling.

Identifisere og redusere problemkildene

Det er mangelfull informasjon om spredningsveier for plastavfall, særlig mikroplast. Bergen kommune og NORCE (tidligere Uni Research) har derfor startet opp et samarbeid om et pilotprosjekt der avrenning fra veier, kunstgressbaner og analyser av filtre i luftmålere skal gjennomføres. Undersøkelsene som flere bergensskoler har gjort om gummigranulater på klær og sko inngår i prosjektet. Prosjektet er i en oppstartsfasen, og resultatene fra prosjektet vil bli viktige i planleggingen av det videre arbeidet med å stoppe spredning av plast og mikroplast.

Indikator, delmål 14.1

Bergen kommune har 290 km² kyst, 16 km² innsjø og 1202 km elv ([Vannnett.no](#)). Indikatorene som måler oppnåelsen på målet om å forhindre og redusere havforurensing handler om beredskapssamarbeid og beredskapsplaner.

Regionalt samarbeid om beredskap

Samarbeidsorganet IUA Bergen region utgjør interkommunal beredskap mot akutt forurensning. Bergen brannvesen kompetansesenter for regionen, og gir blant annet faglige råd om beredskap til deltakerkommunene, samt yter bistand ved kommunale aksjoner ved akutt forurensning. Les mer [her](#).

Beredskapsplaner

I tillegg til overordnet beredskapsplan har kommunen plan for taktisk håndtering av situasjoner med akutt forurensning og vann og avløpshendelser. Les mer i overordnet beredskapsplan i [kommunens planoversikt](#)

Kilder

[Bergen – en god by for alle | Politisk plattform for 2019–2023 for et byråd i Bergen utgått av Arbeiderpartiet, Miljøpartiet de Grønne, Venstre og Kristelig Folkeparti](#) (2019)

[FNs bærekraftsmål](#) (2020), FN-sambandet

[Indikatorer for bærekraftsmålene](#) (2020), SSB

[Kommuneplanens samfunnsdel: Bergen2030](#) (2015), Bergen kommune

[Kommuneplanens arealdel: KPA2018](#) (2019), Bergen kommune

[Planlegging, oppfølging og realisering av gevinster i kommune- og fylkessammenslåinger](#) (2019), Menon for KS

[Planoversikt](#) (2020), Bergen kommune

[SDG-tracker](#) (2020), Our World in Data

[Statistikk om Viken – FN-bærekraftsmål](#) (2020), Viken fylkeskommune

[Årsmelding 2019](#) (2020), Bergen kommune